

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наши голоса

Місячник Союзу українців Румунії. XXXI рік видання. № 344, лютий, 2023

БАБА КУЗНЯ,
Віктор НАКОНЕЧНИЙ

*І ружому навчається,
Щі свого не цурайтесь...*

М. Шевчук

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Корнелій Ірод, Іван Ковач,
Микола Корнищан, Михайло Михайлюк,
Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони\Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;

E-mail: nas.holos@uur.ro

Друкарня «RCR Print»,
Бухарест, Румунія

Redacția:

**Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România**

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати й редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ *Оповідання Ольги Кобилянської «Юда» і євангельський контекст*
- ❖ *З історії української літератури Румунії*
- ❖ *Між традицією і новаторством.
Анна Трайста Рушть – повість «Дорога»*
- ❖ *Людина як дзеркало: новели Корнелія Ірода*
- ❖ *Поезії в прозі Сидонії Никорович*
- ❖ *Відійшов у вічність автор тексту
«Двох кольорів»*
- ❖ *Україністика Бухарестського університету –
одна із складових румунської філології (LXXXIII)*
- ❖ *Значення творчості Михайла Коцюбинського
для української літератури*
- ❖ *Дід Федур і його наука
(Уривок з роману «Дикий рай»)*
- ❖ *Наталка-тульчанка (Оповідання)*
- ❖ *Свято. IV Ворог мого ворога (Уривок з роману)*
- ❖ *Пригоди хороброго опришка Григорія Пінті
(Уривок з повісті)*
- ❖ *Християнські читання «Гірчичне зерно»
(Оповіді про основи християнського
віровчення)*

Моя дорога, люба, щира, мила українська мово!

21 лютого
Міжнародний день рідної мови

Велике тобі спасибі за те, що супроводжуєш мене ще з утроби матері. Я ще не знала ким буду в житті, але чомусь серце так билось, коли чула тебе з уст матусі! Після мого народження, я пам'ятаю всі теплі й пестливі твої слова, які тоді чула. Всі мене так люблю ласкали, мені здавалося що це якийсь пташиний спів!

Коли я трішки піросла, дорога моя бабуся навчила мене перший вірш. Які там рими, метафори, епітети, який там ритм! Звідки стільки милозвучності?!

Прийшов довгоочікуваний перший клас. Я тебе впізнала краще. Твої букви ніби квіти, їх писати неможливо, вони малюються. А ще я дізналась, що ти друга серед наймелодійніших мов у світі, я вже пишалася твоєю дружбою. Знаєш, мене не лякали ні твої відмінки, ні відміни, ні дієвідміни. Я зрозуміла, що ти стійка, впевнена, у тебе є свої правила. Правила, милозвучність, тепло і любов, яку ти виражаєш, приваблюють.

Але, знаєш, що я ціную найбільше у тебе? Ти створила мирний народ і виховуєш люблячих дітей, не зважаючи на те, що твоє слово «бити» має 45 синонімів.

Зізнаюсь, не завжди мені легко говорити тобою. Вийшла я одного дня з подругою в парк потеревенити, але ще й двох слів я не сказала, як біля мене вже солов'ї тьохкають, зозулі кують, горобці цвірінькають, голуби воркують, вся пташина родина геть не дає висловитись, бо, бачте, їм співуче поряд.

Але вернімось ще трохи до минулого. Я вже піросла і... несподівано закохалась. Ненько моя люба! Коли я почула його чисту, бездоганну українську мову, була на сьомому небі. Звідки у тебе такі чарівні, любі й ласкаві слова? «Кохаю тебе», «голубонько моя», «соколику мій», «моє кохане щастячко». Я кохала все більше й більше кожного дня і не знала кого більше, у першій черзі тебе, чи його...

Ти така багата, велична, я розуміла, що не впізнала ще тебе повністю, тому вирішила стати викладачем. Яка честь поглибити знання про тебе й сіяти любов до тебе в юних серцях. Таку подругу як ти треба дуже добре пізнавати, адже ти у будь-який момент можеш здивувати.

Я йшла до своєї мрії, та ось появилася пандемія. «Замкну їх у своїх домівках, зустрічатися не будуть, говорити й відчувати забудуть» – планував хитрий коронавірус. Звідки було йому знати, що все буде навпаки? Ми далі щебетали кобзаревою мовою, а ще які пісні створили наші артисти! Вони підіймали наш дух, коли хотілося опускати руки.

Побачивши, що нічого їй не вийшло, пандемія об'єдналася з війною, аби порозкидати нас і завдати болю. Марно сподівались! Хіба не було зрозуміло, що ти об'єднаєш своїх дітей? Ми покинули свою державу, але не зреклись своєї ідентичності. Дякую тобі, що ти нас з'єднала, дякуємо, що у кожній державі ми знайшли своїх. І тепер пам'ятаю, як в одному вусі ще лунали звуки повітряних тривог, вибухи бомб і ракет, а другим ми чули тебе у чужій державі. У всіх куточках землі ти нас покрила своїм крилом. Пригадуючи все минуле, я залишаюсь без слів... Задумуюсь, які випробовування чекають нас попереду?

Іноді у нас такий насичений графік, що не вистачає часу бачити красу й висловити вдячність за все, що у нас є. Тому сьогодні я виділила кілька хвилин, аби написати тобі цей лист.

Дякую, що ти у мене є! Дружба з тобою мене зміцнює, підбадьорює, надихає і мотивує. Я знаю, твої якості незмінні, ти мене не покинеш, і я обіцяю бути завжди поруч. Дивуй, милуй, зачаровуй, закохуй усіх своєю красою! Люблю тебе!

**З глибокою повагою
Українка**

Джессіка БІЛЬЧИК

Цього року, в листопаді, сповниться **160 років від народження** української письменниці, однієї з найважливіших постатей раннього модернізму в українській літературі, учасниці жіночого руху на Буковині **Ольги Кобилянської** (27.11.1863 – 21.03.1942).

За традицією нашого журналу відзначати ювілейні роковини славетних українців відкриваємо рубрику **«2023 – рік Ольги Кобилянської»** з нагоди 160-річчя від народження відомої української письменниці. Запрошуємо усіх науковців, дослідників і цінителів творчості письменниці приєднатися до нашої акції на вшанування пам'яті «Гірської орлиці» української літератури.

Редакція «НГ»

Володимир АНТОФІЙЧУК

ОПОВІДАННЯ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ «ЮДА» І ЄВАНГЕЛЬСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Проблема зради, яка посідає одне з найважливіших місць у євангельському контексті, у процесі загальнокультурного функціонування набула універсального, можна сказати, архетипного значення. У багатьох літературних версіях своєрідна «абстрактність» загальновідомої колізії долається та актуалізується за рахунок її «накладення» на реалістичний предметно-побутовий континуум. Завдяки цьому традиційна «схема» постійно набуває сучасного життєподібного звучання, яке завжди співвідноситься з проблематикою епохи-реципієнта. Наприклад, змістовий план оповідання Ольги Кобилянської «Юда» (1915), який стосується часів першої світової війни, тісно пов'язаний з євангельським сюжетно-образним матеріалом про зраду Христа, на що дослідники вже звертали увагу. Зокрема, Юрій Клим'юк, порівнюючи його із драматичною поемою Лесі Українки «На полі крові», що виглядає надто умовним, доводив наявність у ньому міфологічно-притчевих елементів. Обидва твори, на його думку, «єднає з міфом та притчею, по-перше, узагальненість образів головних героїв, які, хоч і різняться за смисловим значенням від євангельського образу Юди, у своїй основі є архетипними, тобто зводяться до зразка, до психомоделі людини-зрадника. По-друге, – те, що, внаслідок параболічного зіставлення двох віддалених між собою епох (початок двадцятого століття і біблійної історії), образи

й події творів набувають алегоричного значення, тобто ознак міфологічно-притчевої умовності. По-третє, – застосований у них прийом ремінісценцій з євангельських творів, що дозволяє розширити межі художнього узагальнення і звичайні випадки з життя підняти на рівень вічних проблем людського буття»¹.

Потрібно враховувати і таку важливу тенденцію використання традиційного сюжетно-образного матеріалу різних генетичних груп світовою літературою, сутність якої виявляється у поєднанні подієво-семантичних характеристик загальновідомих зразків з реаліями національно-історичних епох, які їх заповічують («Сільські Ромео і Джульєтта» Готфріда Келлера, «Ромео, Джульєтта і темрява» Яна Отченашека, «Майстер і Маргарита» Михайла Булгакова, «Кентавр» Джона Апдайка та багато ін.). Як відзначає Анатолій Нямцу, «актуалізація образу Юди, включення його семантичного комплексу в реалістично-побутовий контекст здійснюється літературою багатопланово і в більшості випадків спрямована на життєве «опредмечення», морально-психологічну конкретизацію і його людську «заземленість». При цьому включення загальновідомої семантики образу у змістову структуру літературного твору найчастіше здійснюється у двох напрямках: використання її аксіологічної символіки для надання масштабності і всезагальності конкретної екзистенційної ситуації,

¹ Клим'юк Ю. Міфологічно-притчева природа умовності й узагальнення у творах Лесі Українки «На полі крові» та О. Кобилянської «Юда». *Творчість Ольги Кобилянської у контексті української та світової літератури* (До 125-річчя з дня народження письменниці): Тези доповідей і повідомлень Респ. наук. конф. (24 – 26 листопада 1988 року). Ч. 1: Літературознавство. Чернівці, ЧДУ, 1988. С. 85.

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2023 – рік Ольги Кобилянської ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

з одного боку; уподібнення євангельської абстракції конкретній життєвій ситуації, поведінковому виявленню певного психологічного типу, – з другого. В обидвох випадках зберігається характерна для більшості традиційних персонажів єдність конкретно-життєвого і вселюдського, що сформувалася протягом їх багатовікового функціонування в загальнодуховній і повсякденній цивілізації»².

Подібним чином євангельські структури використовуються у творах Г. Гауптмана («Юда»), Генріка Панаса («Євангеліє від Юди»), Івана Багряного («Сад Гетсиманський»), Олександра Солженіцина («У колі першому») та ін. Реальність, що реконструюється у подібних трактуваннях, має, як правило, драматично напружений, екзистенційний характер, у ній на перший план висувуються ті проблеми епохи, які мають принципове значення для буття конкретного народу або усієї цивілізації. Варто враховувати, що сприйняття подібних версій визначається загальновідомою семантикою євангельських оповідей, які допомагають не тільки виділити універсальне в конкретно-побутовій ситуації, ай, головне, визначити міру людяного в людині.

В оповіданні Ольги Кобилянської «Юда» євангельська історія зради «знижується» за рахунок її накладення на реалістично-життєподібний контекст часів першої світової війни (подібне використання даного прийому див.: «Дон Жуан приходить з вій-

ни» Еденафон Хорвата, «Орніфель, або Наскрізний вітерець» Жана Ануя та ін.). Цілком буденна в епохи воєнних катаклізмів ситуація (батько випадково стає винуватцем смерті свого єдиного сина; див., наприклад: численні версії міфа про Едіпа в літературі ХХ ст.) набуває винятково напруженого і багатоаспектного асоціативно-символічного звучання, яке насамперед провокується і змістовно орієнтується аксіологією заголовка, тим, за визначенням Віктора Мейзерського, «мінімальним текстом, що виконує соціальні прагматичні функції, регулює відношення письмового тексту до відсутнього контексту»³. У подібних версіях від реципієнта вимагається не тільки знання традиційних колізій, а й, головне, здатність здійснити естетично осмислене взаємонакладання (перенесення) двох змістовно рівнозначних континуумів.

Зовнішньо змістово-подієвий план оповідання Ольги Кобилянської «повторює» основні перипетії та колізії євангельської розповіді: зрада (у цьому випадку вона має інше семантико-психологічне навантаження), взяття плати і відмова від неї з моменту розуміння її призначення, самогубство як результат усвідомлення ганебної суті свого вчинку та ін. Проте письменницю цікавлять не стільки формальні події «збіги», скільки внутрішні фактори та наслідки виниклої ситуації, яка сталася попри волю і бажання головного персонажа твору. Саме тому Ольга Кобилянська основну увагу зосереджує на семантико-психологічних аспектах поведінки «мимовільного Юди», етико-психологічні домінанти якого, що поступово розкривається в кожному конкретному випадку до і після основної події, абсолютно відмінні від мотивів поведінки євангельського зрадника, а це ще більше підкреслює фатальність і трагізм зображеної Ольгою Кобилянською буденної ситуації.

Майстерно вкраплені в сюжетну канву оповідання переживання головного персонажа з причини хвороби дружини, долі невістки, яка чекає народження дитини, стану голодної і погано доглянутої через його старість маржини та ін. підкреслено акцентують доброту, милосердя і богобоязливості «Юди» із твору Ольги Кобилянської як домінанти його характеру.

Вільгельм Марстранд. *Поцілунок Юди*. 1800-ті рр.

(Продовження на 6 с.)

² Нямцу А. Е. Новый Завет и мировая литература. Черновцы : Черновицкий госуниверситет, 1993. С. 29 – 30.

³ Мейзерский В. М. Философия и неориторика. Київ : Либідь, 1991. С. 142.

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ 2023 – рік Ольги Кобилянської ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

ОПОВІДАННЯ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ «ЮДА» І ЄВАНГЕЛЬСЬКИЙ КОНТЕКСТ

(Продовження з 5 с.)

Примітно, що письменниця «спонукає» свого героя, а він повинен виказати «неприятелю» місце знаходження австрійського війська, двічі брати плату за такі зрадницькі дії. Це дало змогу Ользі Кобилянській глибше показати психологію вчинку, який, на відміну від загальновідомої ситуації, скоєно під тиском насилля. Спочатку її «Юда» не задумується над суттю того, до чого його примушують. Тому, коли хтось «втиснув йому в руки кілька рублів, проти чого чоловік не опирався і, не оглядаючи їх, всунув у свій черес»⁴. У цих діях героя Ольги Кобилянської спостерігається відверта безпосередність селянина, котрий, хай і з остраху перед озброєними російськими солдатами, звично бере належну йому плату, як за будь-яку роботу, яку треба сумлінно виконати.

Як і традиційний Юда, головний персонаж оповідання Ольги Кобилянської суть свого вчинку усвідомлює поступово. Ображений докорами «неприятеля», спочатку він хоче повернути зароблені гроші (пор.: євангельський епізод, в якому Юда віддає тридцять срібняків первосвященникам; Мт., 27: 3 – 4), але вже пізно – взята плата прирікає його на остаточне звершення зради. Тому він, спантеличений брутальністю фізичної наруги, тільки пасивно спостерігає за тим, як вдруге без його на те згоди «гроші всунули йому за черес». Тепер «з боязні перед новими ударами» він покірно показує те місце, де раніше бачив австрійський патруль.

Після отримання грошей «Юда» Ольги Кобилянської потрапляє у жахливий вир подій, стрімкий розвиток яких уже не можна зупинити. Логіка зради неминуче веде до трагічних наслідків, що все більше усвідомлює герой оповідання. Щоправда, як буває в подібних випадках (пор.: «На полі крові» Лесі Українки), він ще намагається виправдати себе тим, що «нехотючи став убійцею чотирьох душ», що «патруль – це ще не військо», що «це тільки припадок», а «тих пару рублів, що йому силою втиснули в руки (звернімо увагу, герой Ольги Кобилянської демонстративно не враховує тут плати, взятої першого разу. – В. А.) і що він їх узяв, понесе до панотця й запитає, що йому з ними робити»⁵.

Кульмінаційний момент в оповіданні Ольги Кобилянської настає тоді, коли «Юда» в одному з убитих впізнає свого сина. Тепер він до кінця усвідомлює суть скоєного ним і розуміє, що за це не матиме прощення: «Двоє не простять мені мого нещастя. То є душа мого сина, а потім наша нива. Може, я ще здиблюсь на тім світі з моїм сином, і, може, він простить мені, що я завинив. Може. Але моя нива, цей кусень землі, яка походить з діда-прадіда і яку обробляли руки мого сина, з нею я ніколи не здибаюсь, і вона не простить мені ніколи, що я зробив її сиротою й відняв у неї руки, які її обробляли»⁶ (Пор.: новозавітний епізод, в якому Юда за отримані від первосвященників гроші купує ділянку землі, яку назвали «Поле крові», – Діян., 1: 18 – 19; «На полі крові» Лесі Українки). З погляду саморозвінчування героя оповідання принципово важливою є його сповідь, в якій він усвідомлює безпосередню подібність свого вчинку до тих подій, які сталися в Юдеї на початку I ст. н. е.: «Моє нещастя прояснило мені світ, бо досі я нічого не бачив. Моя душа дістала очі, і ви повинні в них заглянути. Перше душа моя була замкнена... <...>. Прошу вас, пане, підіть від хати до хати та розкажіть про мене, про Юду, нехай стережуться стати такими, як я»⁷.

Паралель «звичайна людина – євангельський Юда», яка виявляється головним чином у сповіді персонажа, здійснює поєднання реалій оповідання (події відбуваються на початку грудня 1914 року) із загальновідомою ситуацією Нового Заповіту, а ряд деталей, що характеризують розв'язку, підсилюють життєвість того, що відбувалося (згадка про Карпати, австрійське та російське військо, смереку замість осики, використання діалектних слів та ін.).

Оповідання Ольги Кобилянської «Юда» навіяне трагічними подіями Першої світової війни, коли хворобливі амбіції «неситих крові» брали гору над здоровим глуздом, гублячи тисячі невинних душ. Вражена пережитим, письменниця сповіщала своїй добрій приятельці Христі Алчевській у листі від 9 серпня 1916 р.: «Коли б вже все скінчилося, коби вже мир настав, бо годі дихати далі, а і земля вже не приймає більше крові – плуги орати не зможуть...»⁸. Схоже, що від біблійних часів і до сьогодні людство засвоїло тільки одне – уперто ігнорувати уроки історії.

⁴ Кобилянська О. Юда. Кобилянська О. Твори: У 5 т. Київ:

ДержлітвидавУкраїни, 1963. Т. 4. С. 393.

⁵ Там само, с. 396 – 397.

⁶ Там само, с. 403.

⁷ Там само, с. 402 – 403.

⁸ Кобилянська О. Лист до Христі Алчевській від 9 серпня 1916 р. Кобилянська О. Твори: У 5 т. Київ: Держлітвидав України, 1963. Т. 5. С. 623.

Михайло ГАФІЯ ТРАЙСТА

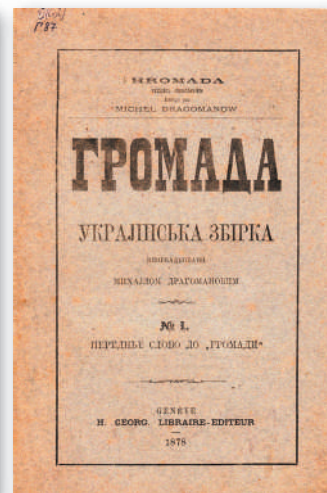
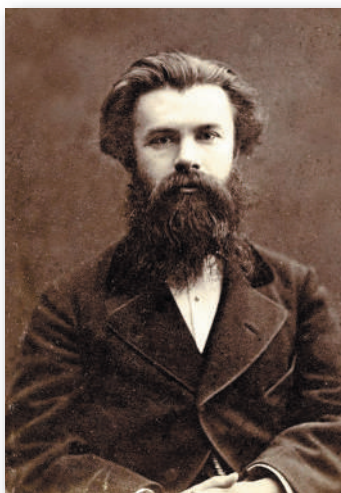
З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ РУМУНІЇ ПРОЛОГ

(Продовження з № 343)

У 1863 році російські інтелектуали, які симпатизували українцям, почали вважати їх загрозою для Російської імперії. Міністр внутрішніх справ видає таємний циркуляр про заборону наукових, релігійних та педагогічних видань українською мовою, заявляючи, що української мови «ніколи не було, немає і бути не може». «Малоруською» говіркою можна було друкувати лише літературні твори, українські гуртки ліквідовували, журнал «Основа» заборонили. Цар Олександр II видав Валуєвський циркуляр, яким забороняв вживання української мови, а князь Олександр Михайлович Дондуков-Корсаков, генерал-губернатор деяких областей України, ревно домагався виконання цього циркуляру. Українські письменники, яких називають українофілами, відновили свою аполітичну діяльність лише після 1870 р., коли російська ксенофобія вщухла, а царська цензура послабшала.

Після Валуєвського циркуляру 1863 року, у 1867 році 18 травня було видано Емський указ (цар перебував на відпочинку в Німеччині, в Емсі, коли видав цей указ), який заборонив усі публікації та вистави українською мовою, закриття газети «Київський телеграф», яка виходила в Києві двічі на тиждень російською мовою. Заснована у 1875 р. групою Костомарова газета стала трибуною для вираження деяких проукраїнських ідей і припинення появи деяких проросійських газет у Галичині, оскільки, щоб уникнути заборони царського режиму щодо видань «малоросійською» мовою, українці Києва почали співпрацювати з галицькими, публікуючи думки, які не можна було висловлювати в Росії. Варто згадати, що у 1873 році у Львові було засновано Літературне товариство ім. Тараса Шевченка, яке через роки стане ядром майбутньої Академії наук України. Так само варто згадати новий дух в українському національному русі, який приніс Михайло Драгоманов, який не виступав за відокремлення України від Росії, але вимагав організування держави на федеративних

основах, щоб Росія становила вільну конфедерацію автономних областей. У 1876 році Драгоманов змушений емігрувати й кілька років редагує в Женеві український часопис «Громада». У зв'язку з економічним розвитком Росії багато представників середніх верств входять до лав студентів та інтелігенції, що призводить до різноманітних революційних рухів, з'являються народовці, які велику увагу приділяють селянству, в тому числі й українському. Більшість революціонерів, навіть в Україні, були росіянами. Також на території України досить активно діяли члени російської революційно-політичної організації

«Народна воля», які, будучи послідовниками терору, організовували багато нападів, що призвело до вбивства урядовців у спробі повалення влади самодержавного устрою та урядових реформ Росії Олександра II. Організація складалася переважно з молодих російських соціалістичних інтелектуалів, які вірили в ефективність тероризму. «Народна воля» виникла восени 1879 року в результаті розколу попередньої революційної організації «Земля і воля».

Також у цей період в Україні починає поширюватися марксизм, спочатку виключно серед росіян, але згодом багато українофілів залишають національну справу, захоплюючись його ідеями.

(Продовження на 8 с.)

З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ РУМУНІЇ

(Продовження з 7 с.)

Водночас формується нове покоління борців за українську національну справу. Створюються різноманітні українські гуртки та товариства. У 1891 році на могилі Тараса Шевченка збирається гурток українських студентів та інтелігенції, які засновують «Братство тарасівців», яке починає культурну діяльність із вшанування пам'яті Тараса Шевченка, спрямовану на розвиток української літератури. Ця культурна група видає 1893 р. у Львові газету «Правда», в якій з'являється віровчення української молоді, документ зі закликом до незалежності української культури від російської. Автори декларації зобов'язуються стати справжніми українськими інтелігентами, тобто розмовляти між собою українською мовою, виховувати своїх нащадків в українському дусі, вимагати викладання української мови у школах і боронити українську справу в будь-якій ситуації.

У 1897 році було створено нелегальну організацію «Українська Загальна Організація», яка об'єднувала всіх українських діячів Російської імперії та керувалася дорадчим комітетом у Києві. На початку 1900 р. у Харкові група інтелігенції заснувала Українську революційну партію, а в 1902 р. вже діяло шість місцевих організацій цієї партії: у Києві, Харкові, Полтаві, Лубнах, Прилуках і Катеринославі. Оскільки одні члени партії підтримували національні ідеї, а інші – соціальні, партія врешті-решт була розділена на три основні фракції: одну національну, іншу соціал-демократичну, яка підтримувала російських соціал-демократів, і фракцію, яка намагалася об'єднати національний ідеал зі соціал-демократичним. У 1904 р. з метою припинення революційного впливу серед українців партія перетворюється на ліберальну і ставить за мету добитися повних національних прав українців у складі Російської федеративної республіки. Політичний вплив таких культурно-політичних організацій був досить обмеженим, а їх членами були переважно представники інтелігенції.

Після революції 1905 року було знято заборону на вживання української мови, з'явилося сімнадцять газет і стільки ж видавництв. Майже в кожній місцевості створено український клуб чи товариство. Українські депутати в Думі почали вимагати більшої автономії для України, але через сімдесят два дні першу Думу, до якої було обрано шістдесят три українці, було розпущено, а в наступних думах уже не

було обраних українських депутатів, тому Українське питання більше не обговорювалося. Після 1907 р. політика царизму набуває чітких антиукраїнських акцентів, закриваються українські культурні клуби й товариства, зникають видання. З наближенням Першої світової війни російський націоналізм набуває явно шовіністичного спрямування, українських діячів звинувачують у зрадницькому сепаратизмі, прозиваючи «мазепинцями». Невипадково ширяться чутки, що українців фінансують німці та австрійці. Російські газети, в тому числі й київські, розпочинають кампанію попередження про небезпеку українського руху. Скасовуються курси на українських кафедрах Харківського й Одеського університетів, створені у 1908 р. Київський університет зі самого початку відмовився від створення кафедри української мови. Письменники з України, що входила до складу Росії, Михайло Коцюбинський, Володимир Винниченко, Леся Українка разом зі західноукраїнськими: Іваном Франком, Василем Стефаником, Ольгою Кобилянською створили український духовний обрій, який сприяв розвитку української національної свідомості. У цей період українці в Галичині відмовляються від дотодішньої назви «русини», яка була надто схожа на російську, і починають використовувати назву «українці», але, на жаль, вони й надалі залишалися аграрним населенням з дуже малим відсотком інтелігенції, переважно священників. Багато з них дотримуються ідеї русофільства, ймовірно, також через почуття меншовартості, яке вони мали щодо польських інтелектуалів.

У Галичині українські русофіли почувалися ближчими до росіян, ніж до чехів чи поляків. Існувала в ті часи приказка: «Краще втопитися в руському морі, ніж у польському болоті». Росіяни таємно фінансують галицьку газету «Слово», яка розповідала про етнічні, релігійні, мовні та літературні зв'язки українців з росіянами. «Ми більше не ганьба 1848 року; ми справжні росіяни...», писала в одному зі своїх номерів за 1866 р. Через таке ставлення, уникаючи вживання української мови, якою розмовляє народ, почала формуватися штучна мова, а деякі українські інтелігенти вважали принизливим говорити мало-руською мовою – мовою селян, тому розмовляли польською, бо російської не знали. У 1870 р. русофіли створили Русинську раду, яка мала представляти всіх українців Галичини. Тож тут, як і в Росії, велика частина української еліти стає найбільшим ворогом

української національної ідеї. Ці мовні проблеми призвели до створення опозиційної до русофілів течії народовців, які виступали за використання народного мовлення і які, на відміну від русофілів, любителів творів слов'янофільських російських авторів, віддавали перевагу творам українських письменників у Росії. Народовці, на відміну від русофілів, були прогресивнішими у своїх поглядах і не мали матеріальної підтримки жодної іноземної держави. У 1880 році вони заснували видання «Дело» для протидії русофільському виданню «Слово», а в 1885 році заснували представницький орган під назвою «Народна рада». Емігрант Драгоманов намагається вплинути на еволюцію політичного мислення галицьких українців, борючись із провінційністю та орієнтуючи його на пізнання здобутків європейської та російської культури. Послідовник Драгоманова Іван Франко, який стане одним із найвизначніших українських письменників, редагує видання «Друг», яке з органу русофілів перетворюється на трибуну української народної мови. Новий напрям проти русофілів також висміює народовців за їх консерватизм і посередність, що викликає шок серед української інтелігенції, і багато хто відвертається від Івана Франка, який шукає допомоги в польських соціалістів та українців Галичини, маючи прикладом німців, чехів і поляків, усвідомлюють, що тільки через добру організацію вони можуть досягти успіху у своїй боротьбі за більше прав. Таким чином у 1890 році виникла перша українська політична партія, ще до Української революційної партії.

Дуже важливу роль відіграє товариство «Просвіта», засноване народовцями у 1868 р. Так, у 1914 р. товариство нараховує сімдесят сім крайових відділів, близько трьох тисяч бібліотек і читалень українською мовою та понад 230 000 членів. Крім культурної сторони, товариство створювало кооперативи, які допомагали селянам у збуті продукції, забезпечуючи їх водночас деякими промисловими товарами за доступними цінами або кредитами та страхуваннями на раціональних умовах. У 1899 р. частина народовців, до яких приєдналися Іван Франко та майбутній президент України Михайло Грушевський, створили Національно-демократичну партію, а також у цей же період виникли марксистська та клерикальна партії, що призвело до послаблення русофільства серед українців Галичини. Також у цей час виникають серйозні розбіжності з поляками щодо долі Галичини. Українці хотіли розділити її на дві області, а поляки – зберегти єдність Галичини. Конфлікт вийшов

на рівень двох народів, набувши небезпечних масштабів. У Львівському університеті бійки між польськими та українськими студентами стали регулярним явищем, так що в 1912 році уряд у Відні пообіцяв відкрити окремий український університет, але через війну це не було реалізовано. Напруга між двома народами була настільки великою, що 12 квітня 1908 року український студент на знак протесту вбив губернатора Анджеев Потоцького, продемонструвавши таким чином нестерпну ситуацію, до якої дійшли польсько-українські відносини.

Перша світова війна примусила українців воювати між собою, три з половиною мільйони в царській армії та двісті п'ятдесят тисяч в австро-угорській. 13 серпня 1914 р. українські партії Галичини створили у Львові Українську Генеральну Раду на чолі з депутатом у Віденському парламенті. Рада закликала всіх українців боротися за конституційну Австрію у складі власних військових формувань. Так утворився Український легіон. Українські емігранти-соціалісти з Росії створили Союз визволення України, метою якого було створення незалежної української держави за допомогою Німеччини та Австрії. Російська окупація Галичини стала початком великої трагедії для українців. Австро-угорська влада звинуватила їх у державній зраді та помстилася, багатьох заарештували та відправили до концтаборів.

Не кращу долю мали й українці, які потрапили під російську окупацію. Русофіли з ентузіазмом зустріли російські війська, а українофілів почали переслідувати, викривати з боку русофілів і висилати в глиб Росії. Були закриті всі українські інституції, а Греко-Католицька Церква зазнала жорстоких утисків. Усі інституції українського національного руху, що існували в Галичині у вигляді газет, українських видань і шкіл, були ліквідовані. У травні 1915 року, коли Галичина повернулася під владу Австро-Угорщини, Українська Генеральна Рада проголосила своєю метою незалежність України від російського панування, а також автономію Східної Галичини та Буковини. Але уряд у Відні пообіцяв полякам більше прав у Галичині, тому Рада на знак протесту саморозпустилася, а інтереси українців досі представляє клуб українських депутатів у віденському парламенті на чолі з Євгеном Петрусевичем. Спілка визволення України почала проводити просвітницьку роботу серед полонених вояків-українців російської армії, з яких було сформовано дві добре вишколені та дисципліновані дивізії.

Марія НЕНЕСТЯН

МІЖ ТРАДИЦІЄЮ І НОВАТОРСТВОМ. АННА ТРАЙСТА РУШЬ – ПОВІСТЬ «ДОРОГА»

(Продовження з № 343)

Як письменницю, її цікавлять живі люди, і їхні долі – дороги в контексті складних життєвих умов, важка праця, слабо приготовлені й просто невиховані «спеціалісти», страх заповонив все, переслідування невинних людей, арешти (навіть підлітків не щадили), це ситуації історичного перелому й стихійної боротьби проти «нової правди» суспільства, яке ніяк не може зрозуміти покоління «чистої душі», представником якого є Микита Кульгавий, а молоде покоління намагається заявити про себе тим, що старається «вивчитись» і вийти в люди, не зважаючи на те, що їх чекає багато негараздів, бо в тоталітарному режимі людину можна розчавити за ніщо. Прикладом поганого ставлення до людини є епізод, в якому авторка зобразила поведінку начальника по відношенню до Микити Кульгавого, працівника з неабияким стажем і вагомим досвідом праці на залізних дорогах у трудних умовах гірського рельєфу, де після довготривалих дощів «вода прорвала колію, а розмокла гора зсунулась і засипала її» (с. 13). Працювати було трудно й небезпечно через зсуви землі. Робота ніяк «не просувалась», і тоді Микита наважився пояснити начальнику в чому причина. Але той сердито закричав: «Що? Ти знаєш краще від мене? Де ти вчився? У мами на печі?» (с. 14). Потім накинувся з кулаками на Микиту і грозив поскаржитись у партійний комітет і звільнити Микиту з роботи як... антикомуніста. Друг Микити, Марко, порадив йому не подавати скарги на начальника, тому що це мало нашкодити дітям, які в той час вчилися. От яку характеристику тим «новим порядкам» дає друг Микити Марко: «Всюди всякі начальники не виховані та грубі, вони „служать” партії і народу, а поводяться, як остання скотина. Деякі ледве читають і пишуть, а принижувати й викрикувати майстрам вміють, у тебе діти вчать. Вони можуть потерпіти, та й ти також, – шепотів Марко. – Цей може подати скаргу на тебе до партійного комітету чи до секурітате. І тебе переслідуватимуть, чи посадять у темницю, чи ще гірше...» (с. 17). І теж Марко дає пояснення такому ставленню до людей: «Аби нагнати на людей страху, аби ніхто не смів перечити його словом. Так, Митю, сьогодні всяке трапляється... Ти чув, що наших невинних людей уже пов'язали й засудили на довгі роки ув'язнення» (с. 17). От і реальна картина

тих темних часів: промивання мізків, стирання віри в Бога, переслідування, донощики на кожному кроці, які «...і рідну неньку за гроші продадуть», і «таких повно між нами» (с. 19). Тут згадується стародавній вираз: «Нині й стіни мають очі та вуха» (с. 19).

Бригада залізничників, до якої входив і Микита Кульгавий, працювала в трудних і небезпечних умовах. Двічі Микита був поранений через зсув землі, було покалічено ще п'ятьох робітників, а своїм життям поплатився сам начальник: «Дебра рухнула, як після землетрусу, і похоронила його під товстим шаром мокрої землі» (с. 21). Подібні випадки можна було зустріти на кожному кроці «в раю» нових порядків, які викликали стихійне протиставлення людей щодо таких погано «підготовлених спеціалістів», призначених партією, дії яких часто призводили до трагедій, за які ніхто ніколи не відповідав.

Повість «Дорога» Анни Трайсти Рушть є пересічною точкою реалістичного й постмодерного дискурсів. Є багато й недоказаного. Річ у тім, що повість написана з перспективи людини, яка живе в інших історичних умовах. Повість належить до нової прози, в якій очевидні пошуки нового стилю. Що характерно цьому новому стилю? Найголовнішим є досвід реального життя як літературного факту, а потім вже організується розгортання події за принципом «кускової композиції» (різні часи, різні біографії), тобто різні відрізки «доріг»; відсутність всякої авантюристичності, присутність ліричної інтонації тексту, що співпадає з голосом персонажів, і сильна насиченість діалогів. Головною закономірністю, яка керує світом, є випадок. Є люди, які вміють скористатись такими моментами й піднімаються до високих посад (як вищезгаданий начальник), а всі розумні люди, які не вміють скористатись підходящим моментом, залишаються в тіні. Поведінка людини, в тій чи іншій ситуації диктується випадками: сердиться, співає, але зі страху підкоряється ситуації та врешті стає її жертвою. У житті головним є не лише вибір цілі, але й методи її досягнення. Тут важливу роль зіграє сімейне виховання людини, де головним законом є не забути хто ти є, і де твоє коріння.

Діти Микити, маючи кожен свою «дорогу», не стали руйнувати стару хату, а перетворили її на музей, який став святом зв'язком між поколіннями.

Ціль авторки цієї повісті полягає в представленні загальної картини тих часів чесно, без обману, для неї важливо розчистити «дорогу» до того, що ще залишилось. А залишився «той рушник» (слова належать автору вірша «Пісня про рушник» Андрію Малишкові, яка з часом стала популярною українською піснею, уривком якої починається повість «Дорога» Анни Трайсти Рушть), тобто коріння, родинні зв'язки, до яких ведуть всі «дороги» нащадків Микити Кульгавого. Це хроніка роду і його представників. Це історія, пережита цілим поколінням, і його оцінка всього пережитого: «І так стоїть хата Микити Хромого перед новою хатою його сина Івана, наче міст поміж минулим і сьогоднішнім, між небом і землею. Стоїть і визирає з-поза Магури схід сонця. Стоїть і посміхається життю, яке буває вздовж бурхливої річки, хвилі якої шепчуть безперестанно вічну легенду гірського краю» (с.130). Прекрасний контрастний приклад у часи, коли все руйнують...

Чому авторка обрала саме повість? Повість – це літературний прозовий твір, коротший від роману, який вповні відповідає смакам читачів сучасності, які завжди кудись «спішають». Обираючи жанр повісті, авторка дотримується всіх законів написання такого твору: примус до стислості та вдале окреслення контурів, чіткий вибір репрезентативної точки зору, обмеження дій та фокус на конфлікті «з середини». Герої повісті, потрапивши в незвичайні життєві обставини, пройшли значний шлях власної еволюції, і все це представлено прекрасною мовою марамороських українських сіл, без складних метафор, але в якій відчувається чиста мелодія наших бурхливих рік і приємний шепіт наших ялинових лісів. Розповідь цікава, звільнена від ретельного описування деталей, за якими губиться основна фабула оповіді, а сама назва повісті – «Дорога» – це метафора-символ, яка часто зустрічається в літературі всіх епох, починаючи від прадавніх часів до сьогоднішнього.

«Дорога» – це певний простір, через який може пройти людина у своєму бажанні пізнати світ, який його оточує. Життя людини зіткане з «доріг», які можуть бути рівними, або з вибоїнами, вузькими або широкими, легкими або трудними. Звичайно, бувають злети й падіння. На дорозі, яка називається життям, трапляються і ями, які є строгими життєвими уроками, роблять людину сильнішою, допомагають набратися досвіду, щоб у майбутньому не впасти в тодішню яму. Прикладом сказаного вище є життєвий шлях одного з героїв повісті, – наймолодшого сина Микити Кульгавого Митра. Митро народився в часи повної комуністичної ідеології. Він своїми силами старається вийти в люди. І йому це вдається здійснити чесною працею, важкою до

знеможення, тобто крокуючи по «вузькій» дорозі, вкінці якої отримує найвищу нагороду – щасливе життя поруч з коханою жінкою і дітьми. Читаючи цю повість, ми стаємо свідками розгортання складного процесу становлення людини між двома суттєвими моментами: від закоханого юнака до зрілого і відповідального чоловіка. Розгортання подій повісті підкреслюють той факт, що «дороги» – це шляхи життя, людина – мандрівник, цілі, які ставить вона перед собою – це пункти призначення, дії – це маршрути, а труднощі – це поради й провідники, а досягнена ціль – це пройдена відстань. Деякі з цих доріг мають і кінцеву «зупинку». Микита Кульгавий завершує свою життєву подорож, залишаючи за собою дев'ятеро дітей, які чесно обрали кожний свою «дорогу».

Іноді ми шукаємо попутників. Але рідко знаходимо підходящих. Митро обрав Віолету, вродливу молоду дівчину, але вона належала до іншого культурного середовища, і після трьох років сімейного життя все закінчується трагедією. Щоб забути Ярину, Митро піддається спокусі й занадто пізно здає собі справу, що «дорога», по якій він крокує, вузька, сумна, ізольована й веде в нікуди.

Ідейно і тематично проза Анни Трайсти Рушть пов'язана з широким колом питань національного буття в критичні моменти історичного розвитку, перейнята пошуками сенсу існування людини, розкриттям її соціальних, морально-етичних, духовних можливостей у надзвичайних ситуаціях. Своїми творами вона підкреслює те, про що з давніх-давен говорили творці світової літератури, а саме те, що літературними творами можна захистити цінності, зберегти культурну пам'ять, яку ще можна відкопати на руїнах «старого світу» (стару хату Микити Кульгавого не стали руйнувати, а перетворили в музей). У ті далекі 50-ті роки минулого століття палили бібліотеки й усю класичну літературу, палили архіви, руйнували музеї, вважаючи все це «пережитками минулого». Покоління письменниці Анни Трайсти Рушть було свідком цього свавілля.

За всі пройдені віки людської цивілізації письменницький світ мало змінився, способи творчості також. Тактика може змінитись, але все одно в центрі залишається людина з її буденними проблемами. Найкращі книги світової літератури – це книги саме про буденне життя людей, яке так широко представлено Анною Трайста Рушть у повісті «Дорога». Ці твори доказують, що люди й людські проблеми не змінюються, змінюється тільки епоха.

Минають віки, а на станціях завжди буде гамірно, завжди хтось радітиме, а десь, в кутку, на почорнілій від часу й дощів лавці, хтось сумуватиме, дивлячись на перехрестя «доріг», які ведуть в майбутнє.

Надія ГАВРИЛЮК

ЛЮДИНА ЯК ДЗЕРКАЛО: новели Корнелія Ірודה

(Відгук на книгу: Корнелій Ірід. «Від учора до завтра» – Бухарест: RCR EDITORIAL, 2014 – 532 с.)

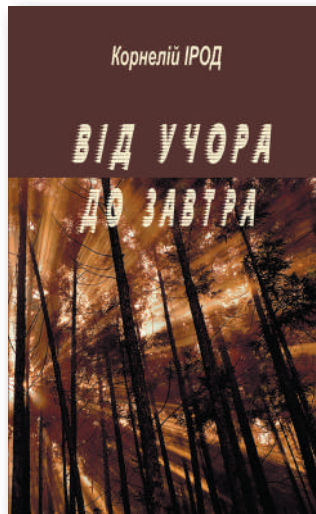
Намагаючись окреслити творчу манеру Корнелія Ірודה, українського письменника з Румунії, варто звернутися до його текстів. Найкраще її передають слова з новели «Дзеркало»: «Людські рухи такі ж незчисленні, як і їх почуття. Найвища мета художника – виразити на обличчю та в рухах тіла пристрасть душі» (С. 259). Пристрасть автор осмислює не статично, як одномоментний спалах почуття, а розгортає перед читачем в динаміці. Ця динаміка – то не лише плин часу, а й аксіологічна плинність, за якої одну подію чи особу оповідач (автор або ж якийсь із персонажів) і читач часто оцінює по-різному на початку і наприкінці новели.

Досягти такого ефекту можна з огляду на принципи наратології, згідно з якими читач дізнається про персонажа поступово, тож знання, набуті в процесі читання, коригують попередні уявлення. Для Корнелія Ірודה ж засадниче, гадаю, інше – життєва логіка, відповідно до якої кожна людина пізнає іншу (й себе) лише почасти. Отож людські судження упереджені, неповні та, як правило, не передбачають можливість змін для суб'єкта осуду, бо, мовляв, «хто бажає зміни, не має на те сили, а у кого є сила, не бажає зміни» («Життя Тодора Боцана», С. 210).

Письменник нагадує: кого вважають добрим, виявляється лихим (як центральна жіноча постать новели «Золота душа», що дбає про котів, але свідомо не рятує чужої дитини, хоча може, здавши кров). Хто поведився нахабно, може відчути докори сумління або хоча би вдячність за неждано врятоване життя (Симон із новели «Сусіди», котрого вигнав колишній власник будинку Інокентій Бошкоян саме перед тим, як дім завалило від землетрусу).

Назва збірки короткої прози – «Від учора до завтра» – нагадує про рух життя з минулого у майбутнє (події новел розгортаються з початку 1940 до кінця 1950-х років), зв'язок між ними. Так, у новелі «Білий рояль» Іларій Дудчак помирає від страху, що його осудять за вкрадений у часі війни музичний інструмент. Але тоді ж таки він поцупив і посадив у себе в обійсті персики. Через роки учні пана Іларія прийшли вночі вкрати його персики, а Іларій злякався, що прийшли його судити, і помер. У цій новелі зло карає саме себе (страх), але й породжує

зло (крадіжка). Непричетність до смерті п. Дудчака його учнів умовна: не вбивали, звісно, але до смерті спричинилися, бо сильно злякали. Тож Корнелій Ірід підводить читача до думки про взаємопов'язаність усього з усім, про взаємну відповідальність.

Художник Моргун, один із персонажів новели «Котик», пояснює, чому на кожній картині малює котика: «Всі знавці й незнавці відчувають потребу робити зауваження, вимагають виправити те, викинути інше. Ну, я й підсуваю їм котика – викидайте, тільки не торкайтесь суті» (С. 124). У новелах Корнелія Ірודה важко знайти таких «котиків», бо прагне якраз зворотного – торкнутися суті й спонукати до цього своїх читачів.

Не лише суті часу, коли мистецтво залежало від цензури, а й кореня людських учинків: бажання судити, відкидати не тільки інших, а й себе – теперішнього чи колишнього. Приміром, Маннуелле, що позує для постаті Іуди на картині Леонардо Да Вінчі, болить бачити на полотні себе в образі Ісуса Христа («Дзеркало»). Ниці Паламаревій із новели «Надгробна фотографія» болить втрата себе колишньої – юної і коханої, а ще – усвідомлення прірви між нею, вже старою, і покійним чоловіком, що загинув на війні ще зовсім молодим. Надгробна фотографія для пані Паламаревої – таке ж дзеркало, як картина для Маннуелле. В тому дзеркалі кожен із персонажів бачить непрожите життя, кращу версію себе. Вповні усвідомлює втрату, яку не хотів добачати чи визнати не одне десятиліття.

Новели Корнелія Ірודה, як видається, беруть читача за душу не лише несподіваністю розв'язки (така ознака – жанрова риса новел як таких), але й глибоким психологізмом, коли кожен вчинок чи бездіяльність автор обумовлює душевними колізіями своїх персонажів. І читач співпереживає п. Паламаревій, яка хоче знайти і перепоховати тіло чоловіка, готується до цього й водночас боїться: бо це є втрата сподівання на його повернення, що багато років додавало жінці сили жити.

Вражає новела «Мерці», у якій Петро Короп ховає у труни домашніх тварин, що потонули в часі повені, а трьом людям відмовляє в похованні. Тих людей

село вважає героями, що загинули, рятуючи людське майно. Лише Петро Короп знає: то вони зламали дерев'яну гроблю. А він тих грабіжників убив.

Цікава деталь: прізвище автора для українського читача може видатися поєднаним із сумнозвісним біблійним царем. Та сам письменник уточнив, що етимологія його інша: «Ірód» – із румунської «колядник». Гадаю, пан Корнелій її виправдовує. Своєю прозою він звіщає Різдво. Не так у великому світі, як у світі малому. Щоб людина не була «мерцем». Аби таки не губила в собі Божої подобі, але, йдучи «від учора до завтра», ставала хоч крапельку схожа на Божий образ.

Володимир АНТОФІЙЧУК

Поезії в прозі Сидонії Никорович

Про талановиту українську письменницю, соратницю Ольги Кобилянської, громадсько-культурну діячку Сидонію Никорович (1888 – 1957), уродженку села Палтіну, що поблизу Кимполунга, не раз повідомлялося на сторінках «Нашого голосу». Однак її художній спадок, перейнятий темами з життя буковинців 1910-1930-х років, майже не знаний теперішнім шанувальникам красного письменства, позаяк ніщо з нього досі не републікувалося.

Як самобутня письменниця, Сидонія Никорович заявила про себе уже першими творами, позначеними оригінальними темами, образами, жанрово-стильовими особливостями, чітким розумінням місця й ролі мистця в суспільстві. Зосібна ці тенденції яскраво продемонстрували її поезії в прозі, примітно підкреслено вираженими ліричними інтенціями, сентиментальним пафосом, символічно-асоціативною образністю тощо. В українській літературі кінця XIX – початку XX ст. цей жанр активно розвивався у творчості Ольги Кобилянської, Марка Черемшини, Василя Стефаника, Михайла Коцюбинського, Гната Хоткевича, Михайла Яцківа та ін.

Зазвичай у центрі художніх узагальнень Сидонії Никорович – молода жінка, яка втілює найкращі риси тодішнього українського суспільства і в різний спосіб протистоїть тим соціальним, морально-психологічним і звичаєво-побутовим обставинам, що принижують її людську гідність. Письменниця була добре обізнана з ідеями Ольги Кобилянської, які порушували проблеми емансипації жінки й акцентували на необхідності соціального та духовного її розкріпачення, вказували на «сумне» «поло-

ження жінки середньої верстви, а головню жінки незаміжньої»¹.

Сидонія Никорович захоплювалася жінками із творів Ольги Кобилянської, наділених душевною чистотою, високим почуттям людської та національної гідності, здатних у розв'язанні особистих проблем покладатися на самих себе. Невипадково письменниця заявляла, що її з Ольгою Кобилянською «лучили споріднені думки, споріднена туга і споріднений світогляд»². Але в зображенні жіночих образів Сидонія Никорович прагнула йти власною дорогою, розробляючи у своїх творах оригінальні сюжетні колізії та мотиви поведінки персонажів. Так, її поезія у прозі «Пливе човен» (1913), опублікована в авторитетному літературно-художньому журналі «Ілюстрована Україна», розкриває внутрішню драму ліричної героїні, спричинену несподіваною зрадою коханого і розлукою з ним. Але навіть у хвилини нестерпного душевного болю дівчина демонструє благородство свого основного життєвого принципу. Вона ні на кого не тримає зла, а вчинок зрадливця, який, на її думку, повівся попри власну волю і бажання, намагається зрозуміти як виняткову особливість людської психології.

Від душевної розпуки, завданої легковажним учинком того, хто так щиро клявся у вірності своїх почуттів аж до смерті, дівчина, коли «*вже й жити не хотіла*», рятується безустанним виконанням на фортепіано улюбленої мелодії коханого та в її лагідних і бурхливих акордах ніби заново переживає щасливі миті побачень і гіркоту розлуки.

(Продовження на 14 с.)

¹ Кобилянська О. Дещо про ідею жіночого руху. *Кобилянська О. Зібр. творів: У 10 т. Т. 9.* Чернівці: Букрек, 2022. С. 251.

² Никорович С. Цвіти споминів. Білі акварелі. *Ольга Кобилянська. Альманах у пам'ятку її сороклітньої письменницької діяльності (1887–1927).* Чернівці, 1928. С. 265.

Поезії в прозі Сидонії Никорович

(Продовження з 13 с.)

У такий спосіб Сидонія Никорович зуміла передати потужний вплив музики на мінливість враженої жіночої психіки і намагання героїні віднайти втрачену душевну рівновагу.

Потужний вплив музики на душевний стан самотньої людини розкриває й поезія в прозі «Вівчар», але тут звичайний побутовий акцент набирає ознак промовистого символічного звучання. Журлива, «як людське горе», мелодія-думка сільського музиканта-пастуха набуває чітко вираженого асоціативного зв'язку із сумною «долею нашого народу».

Сидонія НИКОРОВИЧ

Пливе човен

Я не хочу нічого казати тобі,
Я не хочу докорів робити,
Хоч поради ніколи не дам я собі,
Хоч мені вже для бажань не жити.

Христя Алчевська

Година сумерку. Тихо-тихесенько розливаються звуки і розпливаються в тишині. Здається чути з тих акордів коливання легеньких филь, ніжне гойдання галузок. «Пливе човен», вона грає та вкладає в ту пісню все своє чуття, всю свою душу. З великою зручністю і вправою ходять її гарні тонкі пальці по клавішах фортеп'яна, а її темно-голубі очі мають вираз великого смутку, розпуки. Невисказана туга очеркнула її артистично правильні риси і прегарні уста.

Тяжко віддихала.

І все починала *dasapo*¹. Се була його улюблена пісня, тому-то й вона її так любила. Пережила гарні хвили, щасливі хвили, але прийшлося зазнати великого болю, горя та божевільної розпуки. Кілько вона виплакала сліз?! Тепер уже навіть не може плакати. Тяжкий сум зарився глибоко в її серце і став невлічимою раною, що все наново ятрилася...

*

Був погідний вечір. Вони були в городі, любо та мило говорили... мріли...

— Чи ти мене покинеш? — питала вона.

— Ніколи, ніколи! — присягався він. — Скорше вмиру, ніж мав би без тебе жити. Ти одніська моя радість, одніська розрада. Тебе я лиш одну люблю й любити буду.

Гаряче цілував її ніжну гарну руку.

Вона була щаслива.

Поезія в прозі «Водопад» вибудовує інший символічно-асоціативний ряд, який ґрунтується на різкому протиставленні *свій – чужий*. Лірична героїня твору, «з роду гірська дитина», не може прижитися в низовині. Інший («чужий») світ відмежовує її від автентичного середовища і руйнує зону особистого комфорту. Її манить мелодія водопаду, яка немовби довершує дивовижну гірську картину й навіває на роздуми про драматизм непередбачуваного плину людського життя.

Жанр поезії в прозі виразно декларує неоромантичне світовідчуження Сидонії Никорович, що з особливою силою виявилось в її новелах, оповіданнях і повістях. Але про це вже в наступних наших розповідях.

— Чи міг би ти без мене жити?

— Пощо питаєш, пощо смутиш мене? Чи не досить тобі моїх прирікань? Ще раз клянуся тобі святою любов'ю, що лиш тебе люблю й любити буду!

Вона повірила.

Одного вечора сиділи разом коло фортеп'яна. Вона супроводжала, а він співав: «Пливе човен»... Любо та тихо було навкруг них. І сього разу упевняв її, що скорше вмире, як мав би без неї жити.

Попрощалися.

Відтоді він уже більше не приходив.

Шалена розпука бралася її. Вона не могла собі знайти спокійного місця.

Вони розійшлися.

*

На сю згадку кидалась вона, мов ранена серна. Не гнівалася на нього, не робила йому ніяких докорів.

— Він уже такої вдачі, довго не любить, — говорили не раз люди. — Він пристрасний. Він потребує все змінити.

Вона не слухала, що люди говорили, вона вірила йому. А він її зрадив, покинув. Були хвили, коли вона з розпуки вже й жити не хотіла.

Та коли на хвилинку завітав спокій в її болючу душу, сідала коло фортеп'яна та грала. Цілий її біль, все її горе ридало в тій пісні. І знов пропав спокій... Ридала розпучливо.

*

«Пливе човен», — розносилися сумні звуки та переривали тишу лагідного вечора, немов гойдання филь тихе, лагідне, а на них колишеться спокійно човен. То знов сильніше звучать акорди, здається, море филиє... І ось-ось затопиться човен...

І знов усе стихає, акорди лагідно німіють.

Лука, 11 / II.1912.

¹ *DaCapo* або *D.C.* (з італ. — «від голови»; *від початку*) — музична аббревіатура, що використовується композиторами для зазначення того, що слід повторити попередню частину.

Водопад

В гори!

Кілько то чару лежить в самім слові! Мимоволі маляються перед очами то стрімкі скали, покриті смереками, то знов зелені долини, яруги з шумлячими, рвучими гірськими потоками.

Як настане літо, то якась невідома сила тягне мене в гори. Я зроду гірська дитина. Та пізніше кинула мене доля на поділля. Мені тут, на поділлі, літом якось ніяково. Нема тут різкого воздуха, котрий так усмиряючо діє на нерви, нема тут розкішних смерекових лісів та широких просторих полонин, що, мов море, простягаються широко, далеко. Не видно ні початку, ні кінця, мов ті степи нашої України.

Не почувеш тут жалібний звук трембіти, що лунає далеко горами та відбивається глибоко в душі. Як почувеш той звук, то не можеш доволі наслухатися. Тому-то все мене манить в гори, «там звук трембіти чути».

Якось загадочно шумить в прастарих лісах буйний вітер, немов оповідає про долю вільного, сильного гуцульського племені про вік гордих смерек.

*

Мряка підоймалася вгору, а з-під неї почали осводжуватися гори. Сонце було вже високо. Вибралися ми оглянути водопад Прута.

Вже здалека чути дикий шум та лоскіт. На правім березі водопаду простягається мала царина, покрита травою пахучою та зеленою, як подільська рута. На царині стоїть кілька гуцульських хат. Своїм шумом манив нас водопад до себе.

Покинули ми любитися гарною картиною та справилися на берег. Шум чимраз сильнішав. Перед очами вид водопаду. Високий берег спадає стрімко в Прут. До водопаду пливе ріка лагідно. Потім спадає її русло на яких п'ять метрів у долину. Шум аж глушить.

Немилосердно кидаються філі з великим шумом в долину, в глибоке плесо. Вони немов гніваються, що природа робить такі перешкоди. Стають білі та пінисті; аж знов у глибокім плесі лагідніють та тихенько плывуть далі.

Сядеш над стрімким берегом та приглядаєшся водопадові; наводить тебе думка не на одно... Не раз пливе людське життя тихо та лагідно, як ті філі перед водопадом, потім занесе доля людину над стрімкий водопад. Вона бореться, однак сильніша судьба таки кине людину з стрімкого берега життя з великим стогоном та зойком...

І тихо стане в глибокім плесі, тихо, мов мертво. Потім пливе, аж доки знов тебе доля не занесе над якийсь водопад.

Вівчар

Лишень світає, лишень небо заяскравиться перед сходом сонця, він уже встає. Бере в руки довгу палицю, а через плечі повісить торбину з хлібом. Іде на широку толоку під ліском. Студена роса стелиться срібlistими перлинками по пахучій дрібній траві. До нього з цілого села згонять вівці, і лиш сонце покаже своє ясне яскраве обличчя, він уже самий з своїми овечками.

Ясні проміння сонця зцілюють росу.

Овечки, кучеряві білі та чорні ягнятка пасуть і спасають раз коло разу вогку травичку та бляють. Вівчар сяде на горбочку. Він тут пан у своїй країні. Вийме з-за ремня свою сопівку, прикладе до уст та заграє тужну думку, тужну-тужну, як людське горе... Ті звуки долітають аж до сонця: той сум та туга засмутить його, і воно ховається на хвилину за білу прозору хмарку.

Він грає, а його сумна думка стелиться полями, лісами, сідає легкими метеликами на шовкові трави та на пахучі цвітки, розноситься далеко та губиться в безконечности.

Як вечоріє, сумують трави, цвіти, бо на них тяжить та тужна думка і вони плачуть, покриваються перлистою росою.

Любо слухати те тужне грання вівчаря.

Та думка впливається глибоко в душу. А гадки ливуть далеко-далеко. Сумна вона, та думка, мов доля нашого народу, а глибока, як то море. З одного кінця толоки на другий перегонить він свої овечки, аж опиниться під лісом. Він зіпреться на дерево та задумається.

Сонце зближається до заходу, хоче сховатися за гори. Холодний вітрець повіває, а молоді зелені листочки ніжно стремлять. Трави, цвіти пахучі, збіжжя сонно колишуться. Шумить ліс таємничо, гойдаються галузки, а листочки шелестять.

Сонце цілує своїми вечірніми холодними лучами землю на прощання, а потім заходить за голубі гори.

І знов затужить вівчар на своїй сопівці, але тепер, щоб попрощати сонце. Здалека чути любі тужливі звуки, вони заходять в душу. Обснують її сумними мріями, беруть її геть із собою, геть далеко в край чару. Задумаєшся, забудеш хвилиночку на все і на твоє горе...

Відійшов у вічність автор тексту «Двох кольорів»

29 січня ц.р. на 94 році життя помер відомий український поет, перекладач, літературний критик, публіцист, шістдесятник, громадсько-політичний діяч і дипломат Дмитро Павличко.

Народився 28 вересня 1929 року. У 1945-46 роках був ув'язнений за звинуваченням в належності до УПА. Згодом став одним з організаторів Народного руху України, Демократичної партії України, першим головою Товариства української мови імені Т. Г. Шевченка, одним з авторів Декларації про державний суверенітет України.

У 2014 р. після анексії Криму та початку агресії Росії на сході України Дмитро Павличко зізнався: «Мені здається, що я все зробив, як треба, але одне було дуже погано: я повірив тоді, коли під час голосування за Акт проголошення незалежності побачив на табло 346 голосів, що вже все здобуто, навіть подумав: „От якби я вмер, було б це найкраще...“. Але потім минав час, і я побачив, як накочуються на Україну нові ворожі хвилі. І тепер, після двадцяти чотирьох років існування самостійної України, ми знову починаємо з того ж самого — боремося з Москвою за свою незалежність і платимо за це кров'ю»¹.

Дмитро Павличко – лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка (1977), нагороджений орденом «За заслуги» III ст. (1997), орденом князя Ярослава Мудрого V ст. (1999) і IV ст. (2009) та орденом Свободи (2015). Герой України (2004).

Його тричі обирали народним депутатом, сім років віддав дипломатичній роботі (був послом України в Словаччині та у Польщі).

Дмитро Павличко був добре знайомий з українськими письменниками Румунії, високо оцінював їх творчість, у 2006 р. був почесним гостем на V З'їзді Союзу українців Румунії.

Його творча спадщина надзвичайно багата – понад 30 поетичних збірок. Дмитро Павличко був один з найвизначніших перекладачів поезії, здійснив сотні перекладів з англійської, іспанської, італійської, французької, португальської, їдиш та багатьох слов'янських мов. Саме завдяки Павличку вперше українською мовою з'явилося повне зібрання творів Шекспіра в шести томах. Він же написав сценарії до фільмів «Сон» (1964, у співавторстві) та «Захар Беркут» (1971), а у фільмі «Роман і Франческа» (1960) звучать пісні на його слова. Взагалі багато творів Павличка стали піснями, серед яких «Впали роси на покоси», «Пісня про Україну», «Долиною туман тече», «Я стужився, мила, за тобою», «Розплелись, розсипались», та найбільш популярною є пісня «Два кольори». Її уже майже 60 років виконують десятки співаків і музичних колективів, адаптуючи до різних музичних стилів, але перший варіант, написаний композитором Олександром Білашем залишається найпопулярнішим і, мабуть, він і залишиться безсмертним. В одному з інтерв'ю Дмитро Павличко так пояснив своє сприйняття безсмертя: «Я належу до людей, які не переживають смерть як кінцевий факт, тому що не всі ж люди вмирають. Мені інколи здається, що я належу до такої категорії людей, які з деякими своїми творами можуть залишитися в житті й після смерті. Чи будуть ще співати „Два кольори“, як мене не буде? Може, й будуть, це дає мені певною мірою в житті полегшення»².

Редакція «НГ»

¹Тетяна Терен. *Моє життя і творчість обертаються навколо України. Дмитро Павличко. «Історична правда», 1 лютого 2023 р. (Розмову було записано 22 листопада 2014 року – п. а.).*

² Там само.

Дмитро ПАВЛИЧКО

Син

Там, де Лаври золота кантата
Височіє в гомоні століть,
Мати Невідомого солдата
На могилі, наче тінь, стоїть.
Б'є вогонь з-під сивого граніту,
Полум'я кипить, мов джерело.
То горить велике серце світу,
Що в каміння жилами вросло.
А в старих очах тремтить сльозина,
Що зусильна пропекти броню,
Стала мати і впізнала сина
В клекотінні Вічного вогню!

* * *

Як я помру, до мене не підходь,
І рук своїх ти не клади на мене,
Бо дотик твій відчує моя плоть,
І серце стрепенеться вже студене.
Та на моїм обличчі не сяйне
Щасливий усміх – познак воскресіння,
І мука смерті знов скує мене,
І знову плоть мою оберне в тління.
Та ні! Прийди і доторкнись чола,
Де застигати будуть риси вперті.
Дай тої муки, що в житті була
Безтямою мого кохання й смерті.

* * *

На мене дивиться вікно –
Щось рідне в погляді сумному,
Так ніби я забув давно
Свій молодечий образ в ньому.

Так довго я дививсь колись
На те вікно щодня й щоночі,
Що в золоті шибки влились
Жадні тебе юначі очі.

Тебе нема. Ця дивина
Мене також колись поглине.
Ось я вже сам з твого вікна
Дивлюся на свої сивини.

* * *

Живу, як той гірський потік,
На спокій – ні хвилини.
Іскрюсь від кременя в бігу,
Туманюся від глини...

Спадаю дзвінко з темних скель
У плесо, повне гулу.
Від крові пурпурним стаю,
А чорним – від намулу.

Та відновляється в мені
Невигасна й воскресна
Мого кохання чистота,
Як та блакить небесна.

Прояснює в мені любов,
Як сонце неминуще,
Все, що в моїй доші моє
Джерельне і цілюще.

* * *

Пахне хлібом трава,
Що купала мене з дитяти,
Пахнуть хлібом слова,
Що мене їх навчила мати.

Пахне хлібом терпка
Пісня батькової стодоли,
Пахне хлібом рука,
Що водила мене до школи.

Пахнуть хлібом гаї,
Де кохалися ми до згуби,
Пахнуть хлібом твої
Груди, очі, долоні, губи.

Пахне хлібом маля,
Що любов його народила.
Пахне хлібом земля,
Що дала мені сонце й крила.

Іван РЕБОШАПКА

УКРАЇНІСТИКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXXXIII)

Літературознавство.
31. Дослідницькі напрямки.

2. Українсько-румунські літературні зв'язки

(Продовження з № 343)

В європейській фольклористиці були спроби укладення подібних казковим типологічних каталогів народних балад, але бажаних результатів не було досягнуто через різноманітність баладних сюжетних дискурсів, які засвідчують їхню загальну *варіантність*. Дане явище можна побачити, наприклад, у праці О. Зілінського. У міжнародному / регіональному / інтернетичному баладному просторі може виявлятися і баладна спільність, але тільки *формально-структурна*, оскільки баладна тематика сприяє виявленню варіантності²⁹. Наглядним спостереженням даного явища може послужити, наприклад, огляд циклу українських (і слов'янських) балад про боротьбу проти турецько-татарських загарбників і, відповідно, румунських балад так званого «Дунайського циклу». Більш цікава слідуюча румунсько-українська фольклорна відповідність: румунським *героїчним* баладам чи *старинним пісням* (рум. *cântece bătrânești*) відповідають українські думи (героїчний епос), але *тільки у способі художнього виконання*: а) акомпанементом кобзаря/лірника – в українців, лаутара (*lăutar*) – у румунів; б) речитативом/наспівом – в українців, *parlando* – у румунів; в) поділом тексту пісень на тематично заокруглені епізоди, поділені/відокремлені музичними інтерлюдіями; г) тексти румунських старинних пісень та українських героїчних дум, обрамлених, в українців: зачинами (сповіщення теми, місця відбування дії тощо):

Гей-гей, гей-гей, гей-гей, гей-гей!
Ой та у святую неділеньку барзе
рано-пораненько,
Ой да тож не сизії орли заклетали,
Як то біднії невольники
У тяжкій турецькій неволі заплакали, гей!..

Віктор Цапко. Кобзар

Угору руки підіймали,
Кайданами забряжчали,
Господа милосердного прохали
Та благали, гей!

Та кінцівками-присвятами, направленними кобзарем отаману й козацькому військові:

Ой уклоняюся наперед господа богу,
І отаману-батькові кошовому,
І всьому товариству кривому й сердешному,
І всім головам слухаючим,
І на многії літа, до кінця віку³⁰.

У румунів героїчний епос, старинні пісні (рум. *cântece bătrânești*), як балада «*Ștefăniță-vodă*», обрамлена типологічно подібним зачином/заспівом:

²⁹ Див., наприклад.: Б. Н. Путілов, «Славянская историческая баллада» (Изд-во «Наука», Москва-Ленинград, 1965).

³⁰ Текст записав Ф. Колесса від О. Сластьонка, який вивчив думу у 1879-х роках на Полтавщині. Подано за виданням: «Думи». Упорядкування текстів, вступна стаття, примітки та коментарі Г.А. Нудьги. Видання «Радянський письменник», Київ, 1969.

*Frunză verde meri creșești,
În oraș la București,
L-ale case mari domnești
De se văd în Stoienești,
Mândră masă e întinsă
Și de mari boieri cuprinsă,
Tot boieri de-a oștilor,
Puterea domnilor
Și groaza dușmanilor.
Iar în capăt cine șede?
Ștefăniță domn se vede...³¹*

*(Лист зелений, ябкa крецешті,
Ой в місті в Бухаресті,
У гожих хатах воєводських,
Що існують в Стоєнештах,
Багатий стіл накритий,
Знатними боярами обсаджений,
Все боярами військовими, –
Силами воєводськими,
Ворогам – загрозами.
А хто ж сидить поконець стола?
Штефанице воєвода).*

Кінцівка балади, можливо, «підправлена» поетом Василе Александрі, як це властиво було його манері, виглядає поетичніше: після сповіщення воєводою Штефанице його одруження із сестрою опришка Мігу,

*Як воде заговорив,
Праліс-кодру повторив,
А із лісу залуна:
– На мноїї літа, величність твоя!
(Astfel domnul cuvânta
Și din codru se-nturna:
– Să trăiești, măria ta!).*

Присвятою воєводі закінчували румунські лаутари виконання героїчних балад. Така присвята – це можливий доказ проводжуваної в румунській фольклористиці ідеї зародження старинної пісні у воєводському дворі, подібно тому, як український героїчний епос-думи поставав у козацькому середовищі. Відомо ж бо, що українські кобзарі йшли по козацьких слідах та оспівували їхні подвиги. Цікаво пригадати, що українські кобзарі були й при війську румунського господаря Міхая Хороброго, у війську якого були й козаки.

Окрім *тільки* румунсько-української (можливо існують й інші) художньої типологічної подібності, науковцям, як було відмічено раніше, не пощастило укласти баладні каталоги, бо баладним пісням властива помітна варіантність. Отож науковцям остався єдиний тільки підхід – виявляння як, наприклад, Орестом Зілінським, інтернетічного зв'язку східнослов'янських балад (Orest Zilinskyj, *Lidové balady východoslovenských ukrajinců v jejich interetnických vztazích* // «Slovenský národopis», 22, 1974, 1) чи зв'язок українських дум із слов'янським народним епосом (Orest Zilinskyj, *Ukrajinské dumy a problém vývoje slovanských lidových eposů* // «Československé přednášky pro VII. mezinárodní sjezd slavistů (Varšava, 1973), Гр. Нандрішем зв'язку українських дум з молдавською історією періоду господаря Василе Лупу (Gr. Nandriș, *Les rapports entre la Moldavie et l'Ukraine d'après le folklore ukrainien*, Paris – Bucarest, 1924), чи П. В. Лінтором – зв'язку народних балад Закарпаття із західнослов'янськими баладами (П. В. Лінтур, *Народные баллады Закарпатья и их западнославянские связи* // V международный съезд славистов. Издательство Академии наук Украинской ССР, Киев, 1963).

Виявляння у певній мірі інваріантності можна вбачати у казках, але *тільки* у фантастичних, які уведені в міжнародний каталог А. Аарне і С. Томсона і пронумеровані за їхньою типологією. Спільні міжнародні їхні типи у кожного народу набувають певних національних ознак, які, однак, не позбавляють їх статусу інваріантності. Так, українська казка «Лютчий корабель», має румунський відповідник, казку «Harp alb» («Білий арап»), українській казці «Котигорошко» відповідає румунська казка «Făt-frumos» («Красний молодець»), українській казці «Іван Побиван» відповідає румунська казка «Voinic de plumb» («Олов'яний витязь»). Як інваріанти, вони не перечать проявленню інтернетічної інтерференції, тобто інтернетічним фольклорним зв'язкам, що можна проілюструвати записаною мною 1969 року в марамороському селі Красний українську «редакцію» фантастичної класичної румунської казки «Ți-perețe fără bătrânețe și viață fără moarte» («Молодість без старості, а життя без смерті», надрукованою в моїй збірці «Оленський цвіт» (Критеріон, Бухарест, 1978).

(Продовження на 20 с.)

³¹ Poezii populare ale românilor adunate și întocmite de Vasile Alecsandri, 1866. Ediție îndrijită, studiu introductiv, note și variante de Gheorghe Vrabie. – Editura pentru Literatură, București, 1965, p. 273.

УКРАЇНІСТИКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXXXIII)

(Продовження з 19 с.)

Повернімося знову до пісні «Дунаю, Дунаю...», в якій наявна *непоширена* форма моделі *випробування кохання*, як назвав я її, а відомий румунський фольклорист Овідіу Бирля – *найчастішою формою сингуляризації* («...cea mai frecventă formă de singularizare», Ovidiu Bârlea, *Poetică folclorică*, p. 137), дані визначення, в основному, не заперечуються, бо мають на увазі єдиного актанта пісні, який виручає героїню (дівчину) з біди, у дуже поширених румунських піснях так вказується, що «крім такого то, ніхто не врятував/виручив страдаючу, окрім того єдиного». Попри вказані раніше мною аспекти у даній статті, тепер запитуємо: а) чим пояснити румунську складову пісні, належної до слов'яно-румунської літератури (Балоте); б) у вираженні меседжу *випробування кохання* анонімний автор об'єднав два самостійні мотиви: 1) замість того, щоб стати «миленькою» воєводи, дівчина кидається у Дунай і не гине, а 2) просить допомоги, спонукаючи воєводу врятувати її взаїну на отримання відповідної нагороди – її самої. Цей мотив широко розповсюджений в румунській усній літературі. У стандартній формулі «Strigă o fată din cetate» («Волає дівчина з фортеці») даний мотив наявний у колядках: дівчина будує фортецю, яку не в силі здобути/завоювати ні турки, ні франки (так називали в румунському середовищі західноєвропейські латинські народи). Вона оголошує з фортеці, чи знайдеться хто-небудь, щоб завоював її. Почувши виклик, молодець наближається до фортеці та:

*Cu paloș zidu-și tăia,
Cu sulița turnu-și dăra.*
(Палашем мур розтинає,
Списом башту розбиває).

Бачачи відвагу молодця, дівчина запрошує його у фортецю як її власника³².

Інший румунський варіант цієї колядки можна поставити між весільними піснями та колядками, його меседж побажання щасливого одруження вкрай «прозорий», щоб не сказати – безпосередній: «завоювати» дівчину військовим нападом, що є метафорою одруження:

*Porânsit-o porânsit,
Porânsit-a, porânsit-a
Fată dalbă la mirelu:
Facă-j mire-atâta bine
Să mi-j vină pân'la mine;
Nu mi-j vină pria cu mult:
Cu sințăși di călărași,
Mai p-atâta pedestrași*³³.

(Ой казала, наказувала,
Говорила, наказувала
Біла дівка молодому
[молодий – це жених],
Хай він буде такий добрий,
Хай приїде він до мене;
Хай візьме він небагато:
П'ятдесят ба й вершників
Та ще й стільки піхотинців).

В інших румунських варіантах переможного молодця запрошується стати господарем фортеці й «власниці фортеці»-дівчини, що виражає колядковий меседж побажання дівчині щасливого одруження як уже здійсненого. Іншим разом у завоюванні фортеці змагаються три претенденти: царевич, чабан і румун, завойовником стаючи третій з них³⁴.

Українські карпатські колядки, більш архаїчні, весільний смисл закінчення одруження виражають співзвучно із універсальним стереотипом заклику до змагання: воєвода закликає/спонукує до «війни» за завоювання фортеці, одночасно й дівчини, представленої засобом *випробування кохання*, в якій актантами не є батьки, ані брати, а «воюючі» із табору молодого (жениха), які відмовляють поїхати на «войованіє», а переможцем стає тільки «Князь» (Князь=карпатсько-буковинська назва жениха):

*Перемиський воєвода волає:
Ой хто ж поїде на войованіє?
Староста (дружба) мовит: не поїду,
Маю коника не кованого,
На білий камінь не вступит,
Староста сваненьки не доступит,
Дружба дружейки не доступит.
Перемиський воєвода волає:
Хто ж поїде на войованіє?*

³² Gr. Crețu, *Folclor din Oltenia și Muntenia, București, 1970*.

³³ C. Mohanu, *Obiceiul colindatului în Țara Loviștei, I* // «Revista de Etnografie și Folclor», 1970, nr. 3.

³⁴ Monica Brătulescu, *Colinda românească*, tipul 105 (Buc., Editura Minerva, 1981).

Княженько мовит: я поїду,
Маю коника кованого,
На білий камінь цифну вступит,
Князь Марисеньку доступит³⁵.

Українські та румунські колядково-весільні спонукання молодців до здобуття фортеці, а разом з цим і дівчини, змістовно примикають до літературного універсального стереотипу з таким змістом. Цар королівства Парчала з гіндуських міфів організує весільне змагання, в якому пробують здобути своє щастя спочатку молодці, далі силач Карма, і нарешті непереможний красень-мисливець Арджуна [порівняй рум. і укр. колядки про парубоче мисливство – *І.Р.*], переодягнений [= інший стереотип: у весільному змаганні бере участь переодягнений по-священницькому Улісс], якому красуня-дочка Драураді дарує гірлянду [див. українські колядки про дівоче обдаровування молодців]. Інша стереотипна паралель – це колядкове волення/спонукання дівчини з фортеці та спонукання женихів Пенелопою, яка виносить з палацу важкий лук Улісса, закликаючи їх змагатися: котрий зможе пробити стрілами мішень, стане його дружиною. Як відомо, переміг переодягнений на старця Улісс, ставши вдруге чоловіком Пенелопи.

Конотація смислу заміжжя, здобутого шляхом змагання, реалізується і безпосередньо, як у гіндуській чи гомерівській літературах. У румунських колядках дівчина сповіщає, що вийде заміж за того, хто зуміє осідлати її коня³⁶. Тотожний меседж іноді – метафорично-символічний: спонуканий білий молодець взаміну за «навчання-осідлання» дівочого коня вимагає «*Curtea ta, cetatea ta*» («Двір твій, фортецю твою») [фортеця, двір = символи дівчини]³⁷. Таким же способом, тільки оформленим іншими словами, переможця подано у болгарських колядках³⁸ та в українських³⁹.

Цікавий розгляд у ширшому порівняльному плані інваріантного чи варіантного статусу пісні «Дунаю, Дунаю...». Уперше вона була надрукована у Відні 1857 року в праці Яна Благослава «Грамматика чеська». Нею зацікавився О. Потебня, присвятив їй окрему студію (А. Потебня, *Малорусская народная песня, по списку XVI // «Филологические записки»*. – Воронеж, 1877), а текст пісні він надрукував у своїй праці «Объяснения малорусских и сродных народных

песень». І. (1883.С. 34-35). Потебня наводить два пісенні варіанти, пов'язані з українською піснею «Дунаю, Дунаю...». Перший варіант – це пісня «которая поется на масляной», уточнює Потебня, «шедши домой с катанья», в якій: 1) наявний приспів «Ладо, ладо», пов'язаний з весіллям, і 2) обставина, в якій відбувається дія пісні:

*Вечер поздно три роты шло
Ладо, ладо!
Первая рота Московская,
Другая рота Литовская,
Третья рота Турецкая.
А в Турецкой барабаны бьют,
А в Литовской трубы трубят,
А в Московской девка плачет,
Замуж не хочет.*

Далі слідує розв'язка історичної картини у міфологічному «ключі». Цю картину можна зустріти у «Слові про Ігорів похід». Той факт, що дівчина плаче у третій, Московській, роті, а у пісні «Дунаю, Дунаю...» – у Волоській роті, допускає Потебня, пояснюється найближчою співцеві Волощиною, де склалася малоруська (українська) пісня «Дунаю, Дунаю...», «среди населения тягошевшего к Волохам, б.м. смешанною с ними, на пр. І в Буковине» (як уважав і Б. Хаждеу – *І.Р.*).

Другий наведений Потебнею зразок – це виспаний йому «интересный бр. (білоруський) вариант песни», записаний у Мінській губернії, в якому, відзначу я, не «стоят три роты», як у «Дунаю, Дунаю...», а – «тихий Дунай за собою три полки веде». Спільним для обох варіантів є те, що в них діє тільки по одному героєві, а відмінним те, що їхній статус різний: у «Дунаю, Дунаю...» – молдовський воєвода Штефан (Великий), а в білоруському варіанті – військовий капітан. Спільним для обох варіантів є те, що в них діє тільки по одному героєві, а відмінним те, що їхній статус різний: у «Дунаю, Дунаю...» – молдовський воєвода Штефан (Великий), а в білоруському варіанті – військовий капітан. Спільним для обох витязів є поступ/намір врятувати дівчину, але категорично відмінним, у випадку капітана – навіть неповажним чи таки знецінюючим буде нагорода за виручку.

(Продовження на 23 с.)

³⁵ J. Łoziński, *Ruskoe wesile*, Przemysł, 1885.

³⁶ Sabin Drăgoi, *303 colinde cu text și melodii*, Craiova, 1930, nr. 192.

³⁷ *1484 colinde cu text și melodii*. Coordonator conf. univ. Ioan Bocșa.- Fundația culturală TerrArmonia, Alba-Iulia, 1999, nr. 364.

³⁸ «Коледни песни»// СНУ, IV, № 5.

³⁹ «Етнограф».- Київський інститут фольклору.- рукописний фонд 2, аркуш 13-14.

Наталія БУРДУЖА

Значення творчості Михайла Коцюбинського для української літератури. Повість «Тіні забутих предків». Краса рідної землі, гармонія людини і природи

*«Весь світ був як казка, повна чудес,
таємнича, цікава й страшна»
(М. Коцюбинський)*

Письменник, про якого ми говоритимемо, здобув літературну славу не одразу. Йому було 12 років, коли він подав своє перше оповідання до журналу та одержав натомість пораду покинути літературу й «не калічити нашу святу мову». Його творчий шлях був сповнений заповзатою працею наполегливого вдосконалення художньої техніки.

Михайло Михайлович Коцюбинський народився 17 вересня 1864 року в місті Вінниці. Батько його був чиновником. Найбільший вплив на формування характеру й естетичних смаків Михайла мала його мати, Гликерія Максимівна, яка походила з аристократичних родів – польського й молдавського. Своєму синові вона співала народні пісні та розповідала казки.

У родині Коцюбинських панувала російська мова. У дев'ятирічному віці Михайло занедужав на запалення легенів, під час марення раптово заговорив по-українськи. Після одужання хлопчиків розповіли про цю дивину – і він загорівся цікавістю до українського слова. 12-літнім підлітком він закохався в 16-річну дівчину, а щоб привернути її увагу, вирішив стати «великою

людиною» і захопився читанням книжок. Твори Тараса Шевченка та Марка Вовчка справили на Михайла таке сильне враження, що він і сам захотів стати письменником.

Михайло Михайлович Коцюбинський – видатний український письменник, найвизначніший майстер імпресіонізму в українській літературі початку XX століття. Його називали Сонцеклонником, бо понад усе любив сонце, квіти й дітей. В історію української літератури Михайло Коцюбинський увійшов як один із найяскравіших представників модернізму. Як реаліст Михайло Коцюбинський звертав у своїх творах увагу на змалювання зовнішніх подробиць, бачених у житті.

Помер письменник 25 квітня 1913 року, похований у Чернігові.

***

Михайло Коцюбинський написав повість «Тіні забутих предків» у 1911 році в Чернігові. Наступного року вона побачила світ у журналі «Літературно-науковий вісник».

Коцюбинський не мав наміру створити етнографічний нарис про гуцульське життя. Яскраве природне тло та міфологія дозволяли йому абстрагуватися від суспільних проблем і зосередитися на темі кохання. Автора зацікавило щире, ідеальне почуття, у певному сенсі позачасове.

Рід літератури: епос.

Жанр: повість.

Тема: зображення життя гуцулів на межі XIX–XX століття; відтворення давніх гуцульських традицій.

Ідея: гімн природі, чистоті людських взаємин і почуттів;

Обкладинку першого видання повісті «Тіні забутих предків» (1913 р.) створив відомий український графік, живописець і письменник Михайло Жук

засудження бездуховного життя, обмеженого дрібними потребами й інтересами.

Герої:

Марічка Гутенюк та її родина;
Іван Палійчук та його родина;
(Рід Палійчуків ворогував з родом Гутенюків)
Палагна – дружина Івана Палійчука;
Юра – сусід Палійчуків, мольфар;
Щезник;
нявки (мавки);
Чугайстер.

У творі письменник зображує ніби два світи – зовнішній і внутрішній. Причому часто зовнішній світ не деталізується, а передається точними влучними штрихами. Описи, яких у повісті немало, подаються ніби й реалістично, але в них більше уваги приділяється враженню героя, ніж просто реальному пейзажу. Захоплення внутрішнім світом героя починає сприйматися читачем як реальний світ. У цьому полягає імпресіоністична структурність повісті – відмова від традиційного сюжету, зосередження оповіді на внутрішньому конфлікті.

Початок твору простий, спокійний, як і властиво казці. Уже з перших слів повісті стає відчутним фантастичний елемент. Від самого початку кохання Івана та Марічки було трагічним, приреченим на нещастя.

На перешкоді їхньому щастю, їх любові стала не ворожна родів, а сувора, дика гірська природа. Коцюбинський змалював життя, кохання і смерть Івана й Марічки, передав дух гуцульського села, їхні звичаї та обряди.

Проблематика:

гармонії людини й природи;
життя і смерті;
вічності й сили кохання;
протиборства добра і зла;
сенсу життя і щастя людини;
вірності й зради;
ролі праці в житті людей;
стосунків батьків та дітей;
язичництва і християнства.

Цікаво знати!

Повертаючись з Італії влітку 1910 року, Михайло Коцюбинський заїхав у карпатське село Криворівню. Повість Михайла Коцюбинського написана під враженням від його перебування на Гуцульщині. В основу повісті ліг мандрівний сюжет про закоханих з ворогуючих родин, подібний до фабули трагедії Шекспіра «Ромео і Джульєтта». У творі розповідається про кохання Івана й Марічки, українських Ромео і Джульєтти.

УКРАЇНІСТИКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ЗІ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (LXXXIII)

(Продовження з 21 с.)

Якщо воєводі Штефану дівчина буде «душенькою, миленькою», то капітанові вона – «нерівня», й він поступить аморально, наче у наші дні (!), – віддасть її своєму слугі, якому вона буде жоною, а капітанові – миленькою, слугі «буде кошулю шити», а капітанові – «вишивати», слугі «буде постіль слати», а з капітаном – ...спати:

Ой Дунаю, Дунаю, чаго ціха йдзеш?
За сабою, Дунай, три палкі ведзеш:
Ой да в першому палку конікі іржуць,
А в другому палку малуойцы пєюць,
А в треційому палку дзевчина плаче.
Конікі іржуць – ат вады ідуць,
Малловцы пєюць – з сабою беруць.
Ой став капітан дзевчыны пытаць:
«Дзевчина мая, чаго ты плачеш?
Ах взяв бы я тебе за себе, – неровная мне,
Вазьму ж я тебе за свайго слугу:
Єму будзеш жана, а мне мілая;
Єму будзеш кашулю шиць, а мне вышиваць;

Єму будзеш пасцель слаць, а со мною спаць».

«– Жаль, жаль, капітан! Неправда твая!
А дзе ж тые два месецы прі адной заре?
Дзе два мужі живуць прі адной жане?
Каму буду жана, таму й мілая...».

Пісню «Дунаю, Дунаю...» давно зацікавився Петру Караман й попрацював над нею довгий час. 2 грудня 1928 р. він виступив у Радівцях з прилюдною лекцією «Стефан Великий в українській поезії», як інформував чернівецький «Час» 13 грудня 1928 року. Остаточна форма студії на цю тему визрівала протягом життя яського вченого, а появилася під назвою «Vechiul cântec popular ucrainean despre Ștefan Voievod și problemele lingvistico-etnografice aferente». Ediție îngrijită și cuvânt înainte de Ion H. Ciubotaru, Iași, Editura Universității «Alexandru Ioan Cuza» (2005, 377 p.).

Викладене у даній статті, сподіваюся, – досить промовисте стосовно того, наскільки багаті фольклорні зв'язки й які труднощі постають при їх виявленні зондуванням бездонного «моря» усної словесності.

(Далі буде)

Галина Бокшань народилася в селі Чорнобаївка Херсонської області 11. 12. 1977 р. Випускниця факультету української філології (українсько-англійського відділення) й аспірантури (за спеціальністю «Українська література») Херсонського державного університету. Нині – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу й іноземних мов Херсонського державного аграрно-економічного університету. Має публікації в «Роман-газеті» (2007), збірниках «Digital Романтизм» (альманах літературного сайту «Гоголівська академія») (2006, 2007), «Ірпін'я – 2009» (твори учасників Всеукраїнської наради молодих літераторів), «Інтереальність – 2019» (добірки шорт-лістерів VII Міжнародного літературно-музичного фестивалю), журналі «Дзвін» (2021). У 2019 році отримала «Гран-прі» Міського конкурсу літературної творчості імені Миколи Братана у номінації «Поезія». У 2021 видала дві збірки віршів – «Вініл» та «Аберації».

Поезію вважає унікальною оптикою, що дозволяє побачити світ таким, яким він є насправді. Головне – створювати довкола себе такі умови, щоби ця оптика не псувалася і працювала з максимальною чутливістю.

Пропонуємо увазі читачів «Нашого голосу» низку поезій Галини Бокшань.

FRAGILE

У неї в очах – нетутешній жаль,
Як бачить її – аж говорить стиха.
На лівім зап'ястку – тату FRAGILE,
Пояснює: це через пісню Стінга.

Він знає: від нього колись піде,
Бо більше, ніж хтось, їй потрібна драма.
Обличчя у неї – тонке, бліде,
А профіль такий – хоч карбуй на драмах.

Вона не лишає своїх адрес,
Шепоче «Дзвони» і міняє номер...
Йому перекажуть: чекала рейс,
Здається, літак «Будапешт – Ганновер».

HAPPY END

Старий Голівуд на нічному сеансі:
У вигаслій залі – два місця крайні.
Чомусь їм здавалось: так мало шансів
Для щастя такого, як на екрані.

Під сальви оркестру пішли у тишу,
У місто, у сутінки чорно-білі.
У тих кольорах би жилось простіше,
Ще більше сміялися б і любили.

Вона програвала слова Каміли –
У відповідь репліки Майкла вторив...
Вони тоді, схоже, не розуміли,
Наскільки чудесніші від акторів.

KIND OF BLUE

Мостилася біля вікна, у кріслі,
Касетник порипував, як вініл,
Гербату пила, уявляла – рислінг,
Бо легше чекалося при вині.

За склом бовваніли ламки штахети,
Соталася пісня – така стара –
Аж марився їй палахкий Манхеттен,
Розгойданий свінгами ресторан.

Ніколи не знала, коли прийде він
І де загубився, в якій юрмі...
Вже ніч антрацитна, немов Майлз Девіс,
Дуділа на місяцевій сурмі.

TRANQUILITY

У довгім пальті, ніби острів, чорнів,
Не мав його берег портів –
Катма доокола рибальських човнів,
А вже кораблів – поготов.

Вона відчувала за тисячу миль:
Хоч бийся об щоглу судна –
Його не дістане найвища із хвиль,
Здобута зі самого дна.

Здавалося, темна морська круговерть
І зсуви земної кори
Не в змозі змістити задимлену твердь,
Коли він на ґанку курив.

WINTER JAZZ

*«I've got my love to keep me warm...»
(Billie Holiday)*

Уявляла знічев'я: вони колись
Віднайнуть у прокаті старого «мерса» –
Захурделиться музика з-під коліс,
Як з-під клавіш органа різдвяна меса.

І радітимуть тихо, немов волхви,
Півстолітньому «чуду», радійним рипам.
У густій каламуті коротких хвиль
Виринатимуть зрідка слова, мов риба.

Прямуватимуть звільна кудись на схід
У завії шалених автомобілів.
Ніби окуня в ятір, піймають хіт,
І, напевно, то буде бентежна Біллі.

INVISIBLE

Кутив надвечір, завжди один,
Здавався майже недоторканим.
Із цигаркових тонких жердин
Він зводив мури, робив паркани.

Дими плелися, як виноград –
Плекав устами ту парость дику.
Він, схоже, з кимось у схови грав:
Ставав подібним на невидимку.

Порохнявіла крихка стіна,
Спадали долу тини помалу.
Хтось неозорий лозу стинав –
І відчувалось: його піймали.

МНОГОЛІТНЄ ЖИТТЯ

Слова Василя Баршая

Музика Юрія Кери

Повільно, не поспішаючи

Наш дух у- кра- їн- ський по- став не- вми- ру- щим, хоч нас від- ді- ля- ло

те- чін- ня всіх рік, – Ма- ра- мо- риш, До- бру- джа, Ба- нат, Бу- ко- ви- на

єд- на- лись сер- ця- ми у- весь «Но- вий вік». Ма- ра- мо- риш, До- бру- джа,

Ба- нат, Бу- ко- ви- на єд- на- лись сер- ця- ми у- весь «Но- вий вік».

Микола КОРНИЩАН**ВАГАННЯ**

***

приймаючи те що відбулось
ті що не розуміють все
вірять будь-що
силкуються уділити смислу всьому баченому
мовбито від їхньої мислі залежало б
все те що абияк залишається завжди іншим
чим жадають вони щоби було
через те що не є саме таким
яким віриться деколи що є
через те що завжди
відбувається щось зовсім інше
чим усе те що припускається
та бажається
зокрема коли уникають
незаперечну правду
той факт що кожний має право
на помилку
прийняти що щось інше є таким же поправним
та конкретним
як і те що не з'ясується аніколи

***

переконайся в тім що все те чим займаєшся
зараз
можна буде згадати завжди
навіть і роками зупиненого часу
коли твоє існування
ще можна буде наректи життям
бо ж в тебе буде вдосталь повітря
для подихів
для розповіді всього що учуваєш отепер
коли зупиняєшся лишень на мить
та вважаєш що ти є тим який
переконається що залишиться тим же
коли прийме все що скінчилось
та віритиме тільки в те що вже відбулось

***

вони повік повертаються
десь зовсім інде
нехтують пусті дороги
які не ведуть вже мабуть ніде
хоча ти підозрюєш що саме тут

може ще й зараз
могло б трапитись все ж
щось доволі достовірне
не вбачаючи явні вагання
змінити усе те що здається що не має вже
жодного значення
через те що не розуміється повністю
та не приймається що могло б належати
загальній згадці
твоєму уже пройденому часу
їхньому майбутньому
повторюючи твоє минуле

**МІСЦЕ
ПРИЗНАЧЕННЯ**

щоби перейти туди
вам треба б чекати більше чим треба б
нехай і цілу ніч
через те що деколи
в глибах тьми
все стає більш важким чим здається що є
в теперішнім світлі
кольору землі
на цім вокзалі де не затамовує вже
жодний потяг
через те що відсіль аж до першої містини
пролягає довша дорога чим відси
до наступного вокзалу
де навіть і зараз
коли ми стоїмо та говоримо майже абищо
навіть і про голоси яких можна почути
вони чекаючи там
нагадують мені тільки те минуле
якого вважають повік теперішністю
наче боялися б витратити час
доконечний чеканню
всього що буде зовсім інакше
чим мріють вони що буде
осібно тими ночами
коли їм і не слідувало би бути там
а тут
на цій зупинці де
якщо хочете зрозуміти де ви є
ви повинні віднайти себе
за допомогою телефону
і тільки згодом зможете перейти потойбіч
коли переконаєтесь
що зараз знаходитесь тільки тут

під цими дощами
які не торкають ніколи землі
а випаровуються
десь над цією будовою
без даху
навіть і зараз
ніччю
в цій темряві в якій все
стає більш важким чим є в дійсності
або в іншій станції
звідкіля навіть і пішки
можна дійти
до ближньої місцевості
точніше
саме потойбіч

МОЯ ТІНЬ ВСЕРЕДИНИ ТЕБЕ

ти могла бути іншою
десь в іншому місці
в інший час

іншим іменем могли прозивати тебе інші
набагато далше ніж міг собі уявити

набагато раніше чим цими роками коли
навколо бачу лише синизну моря

завжди тут але аж так пізно
що від води вже не залишається
ані сліду аніде

особливо в цім просвітництві
що повертається в наші погляди

набагато виразніші ніж сьогоднішні
в ці спільні години
коли тільки поруч мене
залишаєшся тією ким ти є завше

коли тільки поруч тебе можу бачити
все що уявляю

колір неба
затікаючи крізь скло водоспаду
проникаючи в темні глиби
де ймовірно утворюються
матові контури
необхідні для розмежування горизонту

де змішуються відтінки хмар
аби надати точних форм
підводному камінню

мов якісь коагуляції кольору
дистильовані чимось майже видимим
іноді заprimічені і на наших фотографіях

на цих віньєтках
де хтось опівдні
відчиняє двері
аби звільнити темряву
що залишилася ще з ночі

з тих годин коли
кілька осколків скла
застрягали у блиск водоспаду

в ту воду яка не змінювала своєї форми
але зберігала ту саму прозорість
як і зараз

віддзеркалену гострими трикутниками
прорізуючи внутрішність з-поміж нас
з нас

з-поза цих меж
що змушують залишатися лишень тут
в цій теперішності
з якої не можна відійти
до просторів пам'яті
десь поза навколишнє світло
випромінюючи блакить моря
моєї тіні зсередини тебе

Корнелій ІРОД

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Уривок з роману)

(Продовження з № 343)

Семен Вареник виглядав на людину віком п'ятидесяти п'яти років, а, може, й більше, був сухорлявий, не дуже високий і з кумедною лисиною: трохи волосся лиш на скронях та на потилиці, зате над чолом стирчав коричнево-іржавий жмут. Був він моторний, говорив твердо й упевнено.

— Сядьмо ось там, у холодку, — сказав і попрямував перед Миколою Іванишиним.

Біля сліпої стіни, та що без вікон, широка комішева стріха затінювала застелений клейонкою стіл і три стільці.

— Сідайте, — запросив голова гостя. — Іду принести пива.

Вернувся швидко.

— Пропоную пити з пляшки, чи хочете зі склянки?

— Ні. Краще з пляшки.

— Я теж такої думки. Бо в склянці пиво швидко нагрівається. Моя жінка принесе нам і чимось закувати.

— Та не треба... — сказав Іванишин не тільки із ввічливості. Він бажав швидше дійти на понтон, щоб написати Данієлі листа.

Голова відкупорив пляшки й простягнув одну Миколі Іванишинові:

— Будьмо, товаришу! — підняв голова свою пляшку.

— На здоров'я! — відповів гість.

Підійшла дружина голови народної ради — кругленька та усміхнена жінка:

— Добрий день! — весело сказала вона й поставила на стіл тарілку з гріночками маринованого оселедця, мисочку з чорною ікрою, кошик з покрояним хлібом і дві виделки. — Смачного вам!

— Це моя дружина, — пояснив Семен Вареник.

— Добрий день! — відповів Іванишин одночасно на вітання й на знайомство. — Та не треба було, бо я...

— Чому не треба? — весело запитала жінка. — До пива треба якоїсь закуски. Також дякуємо вам, що привезли матеріал на кирпичі. Збираємося підняти літню кухню. Дякуємо ще раз, а то треба було... Смачного! — повторила вона й подалася йти.

— Іленко, — зупинив її Вареник, — ти принесла якраз чого треба, але до цієї закуски піде ще пиво, отож принеси з холодильника ще дві пляшки.

— Забагато, товаришу Вареник, — впевнено сказав Іванишин. — Бо інакше буду змуше-

ний залишити екскаватор перед вашими воротами.

— Нічого. Звідси ніхто не вкраде його. А ми поп'ємо пива, закусямо та поговоримо, — сказав голова й пильно подивився на свого гостя, усміхаючись за гадково.

Миколу Іванишина здивували слова голови народної ради, а головню тон, якими були висловлені, й тому подивився на нього не так запитливо, як здивовано.

Голова помітив подив свого гостя, але відклав пояснення й продовжував їсти мовчки. Його дружина принесла дві пляшки холодного пива й поспішила сказати, але теж весело:

— Йой, забула! Іду принести копченого оселедця.

— Не треба! — запротестував Микола Іванишин. — Досить цього, що ви подали, за що вам дуже дякуємо.

— Я думала, що...

— Досить цього, що вже принесли! — наполягав Іванишин.

— Не треба, Іленко, якщо наш гість каже, що не хоче, а крім того він ще загостить до нас.

Коли закінчили закуску, Семен Вареник відкупорив принесене жінкою пиво і, поставивши одну пляшку перед Миколою Іванишиним, сказав:

— Телефонував мені ваш колега Шербан Марін.

Від подиву Микола Іванишин кумедно витріщився на Семена Вареника, а той повів далі:

— Казав, що ви недавно говорили по телефону...

— Та так. Я подзвонив йому минулого тижня, розповів про свою тутешню роботу і що почуваю себе добре у Сфинту Георгіє, але товариш Шербан не казав, що...

— Ну, — звисока посміхнувся Семен Вареник, — розмовляли ми, як між партійними секретарями... Запевняв, що ви хороший хлопець, але мали-сте деякі проблеми; не уточнив, які саме, але казав, що якщо схочете, розкажете ви... Просив також допомогти вам.

— Дякую. Але я допомоги не потребу, — підкреслив твердо Іванишин. — Я задоволений теперішнім своїм станом, працюю...

– Так-так, знаю. І, значить, ви закінчили партійну школу імені Жданова? Бо так казав Шербан, що в тій партійній школі були ви колегами.

– Так...

– І після такої високої партійної школи ви лише екскаваторником у Дельті?!

– Ніякої праці не треба встидатися.

– Я цього не казав, але наша партія не дозволяє собі розкидатися висококваліфікованими кадрами.

– Я вже не член партії, товаришу Вареник.

– Ні?! То чому? Що сталося?

– Ет, проблеми давні, про які не хочеться ні говорити, ні згадувати...

– Прошу вас, розкажіть, чому ви вже не член партії. Не тому, що мене надто це цікавить, але гадаю, що не дарма телефонував мені секретар компартії такого великого бухарестського підприємства й підкреслив кілька разів, що ви чудова людина, що мали ви якісь неприємності, але не уточнив, які саме, і просив допомогти вам, а я обіцяв йому. Але щоб міг я допомогти, мушу знати в чому річ, ні?

– То правда. Але я не в такій ситуації, щоб потребував чиєїсь допомоги. Працюю, задоволений своєю працею й зарібком. А що було – відгуло. Мені не дуже подобається згадувати те, але якщо дядько Шербан... І ви, бачу, наполягаєте...

– Атож, бо я обіцяв товаришеві Марінові й мушу додержати свого слова, ні? Курите?

– Ні.

– А я мучуся цією чортівською травою, і жінка радить кинути, але не можу.

Семен Вареник припав цигарку й задивився на свого гостя, очікуючи з неабияким інтересом, щоб той говорив. Мовчання не тривало довго, і Микола Іванишин почав розповідати спокійно, але з поспіхом людини, котра хоче збутися якнайшвидше чогось неприємного.

– Ось, що трапилося. Був я, як і ви, секретарем сільського комітету й головою народної ради.

– Так? Де?

– У комуні Златні, чи слободі, як кажуть тут, Сучавської області. Златна – моє рідне село, і вважаю, що я там непогано попрацював. Як вам відомо, сім-вісім років тому партія поставила завдання прискорення соціалістичного перетворення сільського господарства. А партійні директиви треба було ввести в практику, не так? Отже, взявся я переконувати односельчан – хороші ґазди, але вперті – й ледве-ледве вдалося мені заснувати так звану товаришю, в яку не записалося ціле село, а крім того, й ті, котрі увійшли,

записали не всю свою землю і працювали в товаришії без охоти й безцільно, а тому й результати їхньої кепської роботи були, м'яко кажучи, поганими.

– У нас цього не було, бо катирлезчани не мають орної землі.

– Вам пощастило. А я вирішив посилити працю в галузі пропаганди, головню тому, що почало ставитись дуже серйозно питання заснування колективного господарства. Мав я хорошого друга, Павела Пожого, активіста обкому по пропаганді, і попросив його, щоб допоміг у моїй діяльності щодо пропаганди і переконання людей. Я хотів, щоб Павел прислав мені для будинку культури хороші кінокартини на належну тему, афіші, брошури й одночасно спеціалістів, які би читали селянам переконливі лекції. І допоміг він мені, але бажаного результату не було. А не було й тому, що в навколишніх колективних господарствах справи йшли погано, і златнянам було відомо це. І тоді, що подумав я? Ану, не повести мені своїх упертих односельчан в якесь передове колективне господарство? Хай бачать власними очима чудові результати колективної праці.

– Правильно. Це хороший метод, бо людина доки не бачить... – згодився Семен Вареник.

– Так вважав і я. Але куди вести їх, якщо в Сучавській області нема хороших колективних господарств? І заставив мене чорт шукати в газетах. І натрапив я на статтю про надзвичайні результати колективного господарства «Нова путь» із Серілюю.

– Це в Константському районі, не так?

– Правда. У них – висока погектарна врожайність, чудовий зоотехнічний сектор, в якому надоюють від корів тисячі літрів молока, й де працює стахановець Йон Барба. Вирішив, що туди повезу своїх златнян! Розказав про свій намір і Павелові Пожозі, а він погодився представити мою пропозицію першому секретареві обкому, а той не тільки схвально прийняв мою ініціативу, а навіть дав нам автобус, яким туди поїхали. Дорога довга. Посадив я в той автобус сорок своїх односельчан – чільних господарів, але й кілька упертих, щоб не назвати їх прямо ворогами. Сіли й ми з Павелом Пожогою і поїхали.

– А ви мене таки зацікавили. Але не забудьмо про пиво, бо нагріється. Ну-ну, і?..

– Їхали довго. Але доїхали благополучно до Серілюю і що гадаєте? Керівництво колективу, тобто голова, його заступник і головний бухгалтер прийняли нас, як на весіллі: столи повні всяких страв, ще й горілка, вино.

(Продовження на 30 с)

СВЯТО

IV. Ворог мого ворога

(Продовження з 29 с.)

— А хіба вони знали, що ви приїдете? — поцікавився Вареник. — Мабуть, знали про ваше прибуття, якщо так зустріли вас.

— Я теж підозрівав, що знали. А пізніше Павел Пожого признався, що він повідомив. Ну, ось. Їлося, пилося, а між часом голова говорив нам про чудові здобутки їхнього колгоспу «Нова путь» і, щоб переконати нас, заставив головного бухгалтера представити конкретні дані: погектарний урожай, надзвичайні результати зоотехнічного сектора, де працює їхній стахановець Йон Барба, про котрого читав я в газеті. Занадто було все надзвичайним, щоб не кортіло мене перевірити, бо я теж златнянин, себто невіруючий Фома.

— Та як могли ви перевірити?

— Перш за все пішов я до стахановця. Знайшов його в стайні, де були зо 70 худих корів, шкіра та кості, які ледве держалися на ногах. Побачивши мене, стахановець зіперся на вила й міряв мене злим поглядом.

— То чому?

— Сказав він мені пізніше: гадав, що я репортер від якоїсь газети й прибув писати про нього. На журналістів був він дуже сердитий, казав, що осмішили його, бо писали про нього неправду, що доглядає корів-рекордсменок, від котрих надоюють щодня по тридцять з чимось літрів молока. Але коли почув, що я не журналіст, що прибув разом з гуртком односельчан бачити їхні досягнення, він заспокоївся й сказав збитошно: «Від цих здохлятин по тридцять літрів?! Від них не надоїш і двох літрів!». А тоді я запитав, чому писалось таке в газетах. Він пояснив, що справді є корова, яка дає не 30, а 20 літрів молока, але то не колгоспна корова, а його власна. «Але її годуємо не соломою, а люцерною, конюшиною, висівками, жмихами та буряками!». Він також сказав, що зоотехнічний сектор має спеціальний відділ — експортний і на п'янства та гульні голови колективного господарства, його брата, котрий його заступник і злодій, як і він, а також головного бухгалтера, себто їхнього шурина й теж злодія. Непогано живеться й бригадирам, а решта людей ледве зводять кінці. І

тоді я подумав, що коли ситуація в зоотехнічному секторі не та, яку представили газети, мабуть, і решта секторів теж не такі, якими описали їх у газетах. І я вирішив перевірити й це.

— А цікаво чи вдалося вам? — запитав Семен Вареник.

— Атож! Я повернувся в зал, де всі бенкетували, але, розуміється, не сказав, де я був і що саме довідався. Можна було припустити, що вийшов на свіже повітря. А вернувшись, сів біля головного бухгалтера й через якийсь час, коли всі їли-пили та веселились, я звернувся до бухгалтера: «Ви представили нам чудові досягнення, головню такі високі врожаї, аж не віриться. А скажіть, будь ласка, як ви їх досягли? Мабуть, допомогли хімічні добрива, зрошення, так?». Він, трохи підхмелений, підморгнув і хитро посміхнувся: «Ану, ходіть зі мною і я покажу вам...». Повів мене у свій кабінет, відімкнув шафу й вийняв два реєстри, розгорнув і тичнув пальцем: «Гляньте: пшениці — стільки тисяч кілограмів погектарний врожай; ячменю — стільки тисяч; кукурудзи — стільки тисяч! 3 4112 гектарів здали в державний фонд стільки тонн пшениці, стільки ячменю, стільки кукурудзи. Ну, подобається?» — питає й хитро усміхається. «Чудово, — кажу, — але мене цікавлять методи, якими ви добилися цих надзвичайних результатів, які добрива використовуєте, які сільськогосподарські машини?..» Бухгалтер глипнув на вхідні двері й заговорив пошепки: «Які добрива, які машини?.. Метод набагато простіший, ніж ви собі уявляєте, і його легко застосувати... Виджу, ви розумний чоловік. Поясню метод, щоб і ви застосували, коли заснуєте колективне господарство. Ану, дивіться і скажіть, що тут написано?» — і вказав пальцем у реєстрі. Кажу: «4112 гектарів». «Правильно. Це на папері, бо в полі, тобто насправді, у нас 4 760 гектарів. Зрозуміли, в чому секрет? Маємо звідки звітувати і про високі врожаї, і нам залишається достатньо. Як у тій пісні: **І вовки сумі, і кози цілі...** Обов'язково зробить так і ви. Запишіть менше землі, ніж маєте в дійсності. Бо це єдиний метод, інакше — біда! Слухайте, що я вам кажу!»

— Товаришу Іванишин, ви говорите серйозно? — сердито дивувався Семен Вареник.

— Дуже серйозно! Звідси й почалися непорозуміння між мною і другом Павлом Пожогою. Він, хоч і довідався про стан речей у Серільої, напірав, щоб я заснував у Златні колективне господарство, бо так вирішила партія, а я йому пояснюю, що ще не момент, що не треба спішити, бо поспіх не призведе

до чогось доброго. Ну, і так далі, через що Павел Пожого із приятеля став ворогом.

– Ось що, товаришу Іванишин. Не сердьтєся, але ви не правий. Правду мав той товариш Пожого, чи як його. І знаєте чому? Тому, що партія ніколи не помиляється!

– А іноді таки помиляється, бо партія складається з людей, а люди... Ось, кілька місяців тому партія визнала свою помилку в питанні політв'язнів і випустила їх. Так що...

– І твердите, – почав гарячитися Семен Вареник, – що в Серільої провина належить партії, а не отим злодіям?!

– У певній мірі так.

– Не розумію вас! Брехала й крала там партія, а не керівництво, тобто керівники того колективного господарства?!

– Та не так треба ставити проблему, товаришу Вареник. Для селянина понад усе найдорожче – це земля. Земля – його життя! Тому при заснуванні колективного господарства партія повинна казати так: ось, товариші селяни, оброблятимете землю разом, колективно, але земля залишається кожного з вас, маєте право виходити з цього господарства, якщо ви чимось незадоволені, можете продати свою землю або дати дітям у придане, як і дотепер. А не казати, що земля вже належить усім, і тоді селянин зрозумів, бо він недурний, що в нього відібрали найдорожче.

– І до кінця ви заснували колективне господарство у своєму селі?

– Ні.

– І ви дивуєтесь, що вас викинули з партії!

– Ні, не дивуюся. Жалію, що деякі розумні люди не розуміють хлібороба. І не розуміють, бо не люблять селянина. А не люблять, бо ті розумні люди ніколи не обробляли землю. І ще щось. Подам конкретний приклад, щоб вам було ясно, що саме маю на увазі. Уявіть собі, що, скажімо, прийшли у ваше село якісь селяни й взялися вчити рибалок ловити рибу. Що тоді? Перш за все, певне, рибалки розсміялися би. Правда? А якби селяни продовжували силоміць вчити їх риболовлі, що буде?.. Те ж саме відбувається в землеробстві, коли прибули робітники з фабрик, заводів і взялися вчити селян обробляти землю... Ми говоримо про диктатуру пролетаріату, тобто робітників, але партія не лише їхня, а належить і селянам, і рибалкам, і інтелігентам, всім чесним людям. Щоб уже не говорити про іншу проблему, помилково оцінену, – Микола Іванишин говорив

чимраз більш піднесеним голосом. – Маю на увазі індустріалізацію. Я не проти індустріалізації, навіть люблю в більшій мірі залізо, ніж землю, але дарма існують фабрики та заводи, якщо нема хліба! Не так?

Семен Вареник слухав насупившись довге пояснення колишнього секретаря партії, покрутився на стільці, але не відповів. Засіло неприємне мовчання, і Микола Іванишин подумав, що пора йому йти. Встав:

– Дякую вам за частування.

– Не маєте за що, – сказав сердито й майже грубо Семен Вареник. – Ми вам дякуємо, що привезли матеріал на саман.

Микола Іванишин зрозумів, що й хазяїн не бажає продовження розмови. Попрощалися набагато холоднішим потиском рук, ніж на початку.

По дорозі, під сильним гулом двигуна, Микола Іванишин старався заспокоїтися після неприємної розмови з головою народної ради. Власне, він почав розмову з головою, а закінчив із секретарем парторганізації. Його сердило не так те, що той не розумівся на проблемах колективізації, як тому, що набув ще одного ворога, а якщо не ворога, тоді точно когось, котрий вважає його, Миколу Іванишина, ворогом народу. «А дуже жалію я про одне: певне, дядько Шербан телефонував Вареникові й просив, щоб прийняв мене в лави РРП, але після сьогоднішньої суперечки про таке вже й мови не може бути. І ось нехотючи я знов серджу дядька Шербана... А він аж ніяк не вартує цього з мого боку!» Правду кажучи, Микола Іванишин не був певний, що таки бажає знову стати членом партії. Швидше, ні. Але справді й чесно жалів, що сердить Шербана Марина, його чи не єдиного справжнього добродійника. А щодо Семена Вареника: «Хай йому чорт! Краще йду писати Данієлі листа».

(Далі буде)

Анна ТРАЙСТА-РУШТЬ

Дід Федур і його наука

(Уривок з роману «Дикий рай»)

(Продовження з № 343)

Коли Ігнат дійшов до вокзалу, один із поїздів вирушав у його сторону аж до Мункача¹, а звідти другим нічним поїздом аж до Великого Бичкова.

«Ой, як добре! Аж Бог допоможе, завтра до полудня буду дома. Уд Бичкова пішком напереки через ліс, бо не є далеко, тільки сім кілометрів, або навкруги через Горавицю – десять», – думав Ігнат та сів у поїзд. Але, не дійшов додому, бо на другий день, коли на зорях вийшов із поїзда у Бичкові та подався один через Горавицю до свого села, гадаючи, що так надійніше ніж лісом, хтось вбив його та пограбував. Знайшли його волохи із сусіднього села пізніше, коли ішли ранком до Кричунова у якихось справах.

Хто зробив таку неправду? Ніхто не знав. Чи то був хтось чужий? Чи, може, хтось із односельчан? Або, може, хтось заздрисний із його товаришів по-роботі, котрий тоді не пішов до Пешту на пиво та слідив за ним зі самого початку, чекаючи весь час клятого грішного моменту, коли Ігнат залишиться на самоті. Ніхто не знав.

Цю трагедію довго обговорювали в селі та жаліли Ігната, але дарма. Припущень було багато, лиш правди ніхто не знав. Одні перешіптувались та обвинувачили Гаврила Булібку та ще кількох його друзів, котрі тоді теж були на ороташі та вернулись додому, як і Ігнат Чірібан, поїздом. Другі думали на кричунівських бовгарів, котрі вели ранком маржини у толоку під Горавицю. Треті на якихось циганів-рондьовців, що їхали із протилежного боку на возах із кортами². Інші – на волохів та євреїв.

Мадярські жандарми-піряники довго розслідували цей нещасний випадок, бо тоді закони були дуже строгі, але так і не знайшли злочинця. Пропав, як мак у піску. Часто допитували рунянських ороташів, волоських та кричинівських шахраїв, єврейських купців, але жодних доказів як і свідків не було. Так, як сказала і сама Івона, його жінка, коли викликали її до сигітського трибуналу, де розглядалася ця трагічна справа, давши і їй слово:

– Пане суддя і всі присутні! – звернулась вона до слідчих. – Туй говоритса, што не було свідків... Як не було? Убийці чім були? Не були свідками, коли вдарили

смертельно мого чоловіка та удобрали єму життя, а дітьом няня за два старі постели і за якісь пенги за ременем? А небо не було свідком? Вовишний все видів, як було, та покарає винного, не зразу, а у свій час.

Люди добрі, прошу вас, залишіт Ігната Фрусинина, най відпочиває там, де є, у сируй земни! Не водіт его не-спокуйну душу по трибуналах, та й мене тоже, бо я не маю удки платити дороги та фішкаришів³. У бідного ніколи правди не є, як не є і доказів. У мене дома є дубні діти, котрі остали сиротами та котрих тепер мені гія дозира-ти⁴, годувати і ростити, а не ходити до суду. Се – доказ! Хай судит того Бог, хто вбив мого чоловіка та пуслав такого молодого на тот світ без свічки.

Дякую за вашу турботу про нас! Але прошу вас, мерт-вого не розкопуйте і мене бурш на суди не кличте! Небесні закони прояснят есе нещастя! – закінчила Івона та, роз-плакавшись, вийшла із суду, куди більш не заходила ні-коли.

Коли вбили Ігната Чірібана, не вкрали все. Не знайшли грошей, захованих у таємній кишені під пахвою старої полатаної брудної сорочки, у яку був одягнений і до якої злочинці не виявили інтересу, як і до бесаг, із котрих стри-міло старе лахміття, під яким Ігнат сховав нове взуття і подарунки для дітей.

Мабуть, не нишпорили багато. Або шукали тільки грошей, або хтось ішов дорогою, та злочинці боялись шукати докладніше, щоб їх ніхто не застав на місці злочину. Забрали тільки черес із двома угорськими пен-гами та постели, а з ними і життя невинної людини...

Через тиждень з чимось після похорону Ігната, при-їхали із пшеницею і його товариші, котрі дуже жаліли свого друга, бо любили його та поважали, а тепер ста-рались допомогти обездолений сім'ї, кожен як міг, та роз-думували, хто б міг вчинити такий непростимий гріх.

Тепер не мало значення, як то було і хто це вчинив. Івона стала вдовою із купою діточок, а між ними й Федур, найстарший із них, для якого з того моменту закрились двері вищих шкіл.

Щоб допомогти матері утримувати сім'ю, дванадця-тилітній хлопець зразу взявся до батькового верстата, де

¹ Мункач – (від угор.) Мукачево;

² Корт – вазове шатро, шалаш, колиба.

³ Фішкариш – (від угор.) адвокат;

⁴ Дозирати – доглядати, стерегти.

стругав людям спочатку дошки, тесав різні дрібні легкі речі, а потім, коли трохи помужнів, узявся до серйозних робіт та став відомим столяром «остолошом», на все село і за його межами. Майстрував кросна, вози, млини, вікна, двері, лавиці, столи, дівочі скрині – що завгодно, окрім домовин. Від таких замовлень відмовлявся категорично, бо не хотів через них пригадувати собі про ту страшну трагедію, котра дико зламала батькове життя, а йому крила у злеті до науки, котру так любив.

Але від науки він так ніколи й не відмовився. У вільний час читав усе, що попадало в руки, та заставляв і своїх братів. Навіть і в поле брав зі собою книги та під час відпочинку брався до них. Книги його притягували, як ведмедя дикий мід у дуплі.

Пан Ґоджа часто приносив хлопцеві газети та різні книги зі своєї бібліотеки. Навіть і підручники з гімназії добував, позичав їх від дітей свого брата або від свого друга, пана Ґутмана, бо любив Федю, як свого сина, та дуже жалів, що не зміг повести його туди, де мріяв.

Жаліло і село за Федьовою наукою, тільки Николай Булібка і його батько Гаврило мовчали. Ніхто не запримитив цього окрім Федюра, котрий зрозумів добре свого «друга», як і його мовчанку, котра на цей раз стала певнішою від слів, як ніколи.

Одного разу, восени, коли повертались із поля, молодий Булібка зустрів Федю на вулиці, коли той волочив за собою разом зі своїм братом важкий візок, навантажений мішками картоплі. Через неуважність, зачепили візком якийсь камінь та зламали колесо. Візок перевернувся, мішки попадали, а з ними і якась товста книга, що висунулась із торби, де була закутана у старий рушник. Федур залишив їх серед дороги та, разом із братом старався якось приладнати колесо, але їм це не вдавалося.

Булібка возом наздогнав хлопців та, коли побачив біля мішків книгу, запитав злобно:

– Ну, Фе', ти за собов носиш і «біблею» у царину? – розреготався той із насолодою, мов божевільний. – Видиш, запусто їх читаєш, бо не допомагають. Колесо пирсло⁵ із-за їх тягара, та й возок погнів.

– Ану, замовчі, Никола', та поможи пудвезти додому ріпу, бо у тебе воли є май дужі, ніж мої плечі, та не смійся із людської біди.

– Ова! А чім заплатиш? За «Дякую файно!» не пудвезу, ані запростибуг⁶, – кинув той зухвало.

– На оден кілометр хочеш платні? Можеш допомогти і так, як приятель. Не все лиш платні за будь-што... Воли не

розбегнутса⁷, ані вуз не розтроцітса за три мішки. І так ідеш у порожній дому.

– А як не хочу?

– Аж не хочеш, тогди поможи прикласти назад колесо.

– Ні не надійса! Тяжко злізати із воза та мастити руки у калу для твоєї теліжки...

– І не гія, лінюху брюхатий! Іди до дідькової матері, удки-с прийшов, та не заважай туй! Обийдуса і без тебе! – насердився обурений Федя.

– Іди ти, бідалаху! Хотів-єс стати паном? Але ти не шло⁸ та-с остав дома у постолах. Запусто-єс совпавса⁹ до вариша на науку.

– Я – бідалах у постолах, а ти – богач, розкислий брехач, за што ходиш усяди іззутий? А до моєї науки не чіпляйса! Зрозумів? – кинув Федур.

– Бідалах, все бідалахом остане на все життя. І так, і загине, хоть – розумний, – кинув гордо Булібка та шмагнув Федю батогом по спині, а потім волів і подався додому.

– Не кажи гоп, бо можеш будь-коли і сам попасти! Багаство, як і біднота, не пришиті вічно до ошийка нікому, хто би ун не був! – гукнув услід йому обурений Федур.

– Што є, хлопче? Хто ото був? – запитав якийсь чоловік, що йшов дорогою.

– Ніхто із улиці... – відповів тихо його брат Маковій, сердитий, що Булібка ударив батогом його старшого брата.

– Син Гаврила Булібки, Николай, котрий не хотів нам помочи полагодити колесо, ані ріпу пудвезти, хоть на возі не мав ані соломки, – сказав невдоволено Федур.

– Тот товстий, як пампушка?

– Тот.

– А ви чії?

– Ми – сини Ігната Чірібана, того, што... – не доказав Федя, бо щось здавило його горло.

– А кулько вам году?

– Мені п'ятнадціть, а братови дванадціть.

– Ти, мабуть, старший із его дітей, Федур. Правда?

– Айно¹⁰. Так є.

– А ви удки знаєте? – запитав менший.

– А хто вас не знає або не чув? Три годи тому назад, все село кипіло за таку неправду... Але тепер залишім вашого няню най припочіває та най буде прощеним. Лишім ото, што було давно, бо не вернеса! Дивімса туюлькo вперед, туди, удки сонце сходить і пригріває, бо таке життя, як колесо у возі.

(Продовження на 34 с.)

⁵ Пирснути – скочити, відчепитись, упасти.

⁶ Простибуг – милостиня, Прости Боже.

⁷ Розбегнути – (від угор.) захворіти, заразитись.

⁸ Не ішло – (вираз) не пощастило, не вдалось.

⁹ Совпатись – (зневажливо) дряпатись, пнутись, лізти, пхатись.

¹⁰ Айно – (від турк.) так, точно.

Літературно-культурний календар „Нашого голосу”

ЛЮТИЙ

5 лютого

• 91 рік від дня Народження Івана Лібера (1932) видатного композитора, публіциста, письменника, диригента та викладача музики.

6 лютого

• 77 років від дня народження Аурела Дана (1946-2019), видатного марамороського художника румунського походження, доброго співпрацівника публікацій Союзу українців Румунії.

• 5 років від дня смерті Миколи Крамара (1944-1918), фольклориста, диригента та викладача музики.

12 лютого

• 83 роки від дня народження Корнелія Регуша (1940-2002) – українського письменника, університетського викладача.

19 лютого

• 68 років від дня народження Ірини Петрецької Ковач (1955), публіциста та редактора часопису «Вільне слово».

• 20 років від дня смерті Михайла Небиляка (1949-2003), українського письменника, педагога та культурного діяча.

Дід Федур і його наука

(Продовження з 33 с.)

Крутится, біжить в долину, на руні йде помірно і тихо, а в берег вирскає, скрипит. Много раз запинає і в коріння та каміння, як тепер ваше, та падає. Але коли застряне у густум болоті, протає та много раз остає там навіки.

Слухайте, хлопці, што я вас раджу. Не цимборуйтеся із такими, як Булібка! Ун – не до вас, а ви – не до него!

– Але ун завжди зачіпає нас, коли десь стрічаємеса, – сказав Федур.

– Обийдіт такого! Не варто! «Здоров!», «Здоров!» – і тільки. Не розкладайтеся із ним пре много¹¹ у бесідах та по дорогах. Прошу вас! Ви – розумні хлопці. Шукайте собі цимбору таких, як і ви, та буде вам добре. А тепер подивімса на ваш возок, што має. Може, прикладеме усі троє колесо.

Федур послушався порад незнайомого тоді односельця та обминав скільки міг свого «друга» і не дуже відповідав на його провокації.

Але через кілька років, коли люди повертались на Різдво із церкви, Булібка, побачивши Федура гарно одягненого у новий сукман, нараквиці, холошні та сиву закосичану розмарінком шапку-брумарьку¹², за котрим тепер задивлялись майже всі дівчата, знову позаздрив йому.

Із-за ревнощів, не стерпів та за давнім дурацьким звичаєм, незважаючи на святковий новий одяг Федура, як і тоді, коли ходили до школи, трунув парубка у глибокий сніг прямо перед дівчатами.

Трунув і Федя Булібку по-дружньому та погрався трохи, присипавши того мерзлим снігом, спричинивши вибух сміху серед молоді, котра зразу приєдналась до їхньої забави та стала допомагати Федуру, незважаючи на мороз, що щипав мокрі пальці.

Булібка не розумів жартів та не сподівався такого, бо до тепер тільки він був переможцем. Одинаку в сім'ї, зарозумілому і добре вгодованому, йому здавалось, що тільки він має право на все, і ніхто інший. Але Федя тепер став гарним струнким юнаком, котрому майстерня, домашні й польові клопоти підкріпили м'язи і загартували добре стан.

Булібка піднявся сердитий, вилаяв Федю не по-християнськи та спробував знову трунути його, але на цей раз не зміг, бо зразу опинився у снігу, де покотився, як міх із горба, загубивши й шапку. Поки знайшов її та вибрався зі снігу, розлючений, як шершень зі зруйнованого гнізда, хотів помститись Федурові, але на стежці уже нікого не було. Всі подались до своїх домівок, залишивши Булібку одного з грайливим вітром, що почав піднімати завірюху та замітати дороги.

¹¹ Пре много – (від рум.) забагато.

¹² Шапка-брумарька – (від рум.) зимова сива шапка,

кучма. Походить від румунського слова *bruta*, що означає *паморозь, іній*.

Віргілій РИЦЬКО

НАТАЛКА-ТУЛЬЧАНКА

Коли помер батько, діти були маленькими. Наталка була однією з найстарших – їй було одинадцять років. Тоді всі труднощі відразу лягли на плечі матері, яка не мала жодної професії, була домогосподаркою.

Наталка була середнього зросту зі шатеновим волоссям, яке спадало на плечі, яскравими карими очима. Дитинство Наталки було дуже тяжке. Їхня сім'я проживала на краю міста у двокімнатній хаті, яка була приданим матері. У них на столі ніколи не бракувала мамалиги. Мати часто мовчки, мов загублена, дивилася на дітей, коли вони їли, сама не доїдала й намагалася запевнити дітей, що вона не голодна. Важкими були шістдесяті роки минулого століття. Тоді, під час літніх канікул, Наталка плела, вишивала, а свої вироби продавала, щоб восени мала за що купити чоботи, в яких могла б ходити до школи. Тяжке, неспокійне дитинство мала Наталка.

Пізніше Наталка зі сусідкою почали виїжджати на світанку по сусідніх селах, де купували молоко від селян, щоб перепродати його за більшу ціну у місті. Вранці, коли вона поверталася, мати чекала її на автовокзалі, забирала молоко і давала Наталці сумку з підручниками. Звідти дівчина бігла до школи, а мати розносила молоко знайомим клієнтам. Тут, мабуть, треба згадати, що в ті часи тотального дефіциту, щоб купити дві літрові пляшки молока, треба було ще вчора класти торбину з порожніми пляшками у чергу, а вдосвіта прийти в ту чергу особисто, але якщо тобі не пощастило бути у першій тридцятці, то можна було й зовсім лишитися без молока.

Якось на уроці природознавства перевтомлена Наталка заснула. Вчителька спробувала розбудити її, кілька разів гукнула, але Наталка спала міцно, не почула, поки колега по парті сильно не потрусила її. Тоді Наталка розповіла вчительці про свої нічні подорожі по молоко. Вражена вчителька вирішила допомогти дівчині, поклопоталася про спеціальну стипендію для неї, потім поговорила з матір'ю Наталки й переконала її найнятися на роботу в трикотажний кооператив, де можна було кваліфікуватися на місці, а менших дітей допомогла влаштувати в інтернат. Наталка ніколи не забувала своєї вчительки природознавства, все життя пам'ятала її підтримку й допомогу, завжди вітала її зі святами та на дні народження.

Після закінчення восьмирічки поступила ученицею до ткацького кооперативу і записалася у вечірній

ліцей. У той період дружила з однокласницею, з якою ніколи не розлучалася та яка завжди переконувала

Наталку ходити на молодіжні події. Якось, будучи вже ученицею випускного класу вечірнього ліцею, подруги пішли на танці. Там Наталка й познайомилася з Дмитром. Дмитро з Наталкою танцювали цілий вечір. Митя, як його лагідно називала дівчина, так закохався, що при розлуці твердим голосом сказав: «А, знаєш, я хочу одружитися!». «І чому мене має цікавити це?» – розгубилась дівчина. «Тому, що я хочу одружитися з тобою!» «Але я й не думала про це. Я не готова. Маю старшу сестру. Вона повинна одружитися першою...» «Мене це не цікавить. Я з тобою хочу одружитися!»

Відтоді Дмитро щовечора чекав Наталку на подвір'ї ліцею. Минуло кілька місяців. Вони завжди ходили в трьох, бо Наталку завжди супроводжувала її подруга.

З часом Наталка познайомила Дмитра зі своєю матір'ю. Так Дмитро почав наполягати на одруженні з Наталкою, яке було неможливим без згоди матері, бо Наталка ще не була повнолітньою. Настирливість Дмитра дала результати – мати дівчини погодилася на їхнє одруження.

Дмитро був одним з найкращих інженерів-конструкторів. Часто їздив у службові відрядження по різних будівельних майданчиках країни. Усюди, де бував Дмитро, залишав тільки хороші відгуки про себе і свою компетентну роботу, він був строгим і вимогливим, але завжди чесним і справедливим. Багато спеціалістів бажали працювати з ним.

З часом у Дмитра і Наталки народилася донька Христина. У той період вони жили кілька років у столиці. Тут Наталка мала змогу продовжити свою освіту і поступила на юридичний факультет.

Дмитро дякував Наталці, знав, що без неї він не міг би досягнути таких добрих результатів. «Ти душа нашої сім'ї!» – часто казав. У житті для всякої справи треба сміливості, треба ризикувати. І у всяку справу треба вкладати душу – тоді й результати не забаряться.

Нарешті Наталка стала адвокатом і була призначена на роботу в міську колегію адвокатів.

Мабуть, коли поруч є людина, яка щиро кохає і підтримує, тоді можна добитися всього і почуватись найщасливішою людиною на світі. Наталка була такою щасливою людиною.

Лондон,
січень, 2022 р.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

ПРИГОДИ ХОРОБРОГО ОПРИШКА ГРИГОРІЯ ПІНТІ

(Повість)

(Продовження з № 343)

4. БРАТИ БОРКА

Не минуло й пів року відколи ватага опришків зустрілася з королівськими офіцерами, як на них почало полювати королівське військо. Багатьом вдалось втекти через Тису й зникнути в Галичині, іншим, котрі знали угорську мову, вдалось найнятись на роботу в угорських степах, інші ховались далі в марамороських горах, багато з них загинуло, а братів Ілію та Васалію Борка зрадив їхній побратим Нуцу Ненештян, і сиділи вони за мурами у Липушській в'язниці, чекаючи страти.

Одного дня вранці до них зайшов римо-католицький священник:

– Сини мої, висповідайте душу перед Господом, бо завтра станете перед Ним на суд! – промовив до них.

– Якщо завтра станемо перед Господом, то перед ним і висповідаеться наші грішні душі, – жартівливим тоном відповів Іліє Борка, молодший на сім років від свого брата Васалія.

– Не твоєї ми віри, отче, щоб сповідатись перед тобою, – додав Васаліє.

– Ваша воля, сини мої, – знизав плечима священник і вийшов.

Через хвилину до камери привели ще одного арештанта.

– Ось, ще один Хоробрий Пінтя знайшовся! Знайомтесь, чи, може, ви й знаєтеся, – посміхнувся вартовий і вийшов.

Брати глипнули один на іншого, опісля на новоприбулого, і махнули рукою, бо останнім часом будь-який зловлений курокрад називав себе опришком Пінтею Хоробрим. А вони не були розбійниками, хоча напада-

ли на багатів і обкрадали їх, але опісля чесно ділили бідності все.

– Ну, братику, завтра погойдаємось, – гірко посміхнувся Васалія.

– Погойдаємось, брате, погойдаємось на втіху панам, – відповів Іліє.

– А знаєш, що мені жаль, брате?

– Скажеш, брате, то й знатиму.

– Жаль мені, що ми тоді відпустили королівську карету й повірили у слова отих офіцерів, що пообіцяли повернутися до нас.

– Хай їх Господь судить, брате, бо нам вже запізно їх судити.

– Твоя правда, брате, а тепер перед смертю хочу виспатись добре, бо хтозна, що на нас чекає на тому світі.

– А мене теж на сон тягне, – позіхнув Іліє.

Серед ночі опришків розбудив новоприбулий, і махнув рукою, щоб йшли за ним.

– Куди? – здивувались брати.

– На волю, – відповів їм той.

І справді, новоприбулий відкрив замок дверей, гримнув кулаком по голові вартового, який не встиг й охнути, тільки простерся, а далі відкрив двері, які вели на подвір'я тюрми, і другий вартовий, який куняв, мабуть, заснув вічним сном і він, а третього вже не будили, бо мури Липушської в'язниці не були надто високими.

– Хто ти, – запитав Васалія їхнього рятівника.

Ярема Оленюк. Свято Карпат

– Як бачу, ви не повірили вартівцю, а він говорив вам правду. Я Григор Пінтя з Будештів – офіцер королівської армії, хіба я вам не обіцяв, що повернуся, Ось я і повернувся!

***

– Повернувся Григор Пінтя! Повернувся Пінтя Хоробрий! Ви чули? Повернувся Пінтя з Будештів! – розмовляли люди між собою по всіх мараморських селах.

– Скільки отих Пінтів наплодилось, що вже немає де й ступити, – зітхали одні.

– Кинеш палкою за собакою і попадеш в опришка, – жартували інші.

– Вкраде здохлу кобилу, або стару курку – і вже він Пінтя Хоробрий!

– Немає вже того Пінті справжнього, який заступався за нас, ой нема.

– Уже й братів Борка зловили, здається, повісили їх минулого тижня на Липушській торговіці.

– Не повісили їх, бо хлопцям вдалось втекти з в'язниці.

– Молодці!

– Молодці, молодці, але якби їх не врятував Пінтя, то були б гойдалися з шиями в мотузці.

– Знову Пінтя?

– Та ні, цього разу справжній Пінтя – Григор з Будештів?

– Повернувся?

– Повернувся, служив у королівському війську!

– Повернувся офіцером, капітаном!

– Я б не довіряв такому!

– Та що ти мелеш, я знав його батька, він теж був королівським офіцером.

– Говорять, що Пінтя пішов до короля, щоб навчитись воєнного ремесла.

– І Драгомір Драг був з ним.

– І брати Флоря!

– Оті, яких хотіли повісити на сигітській торговіці.

– Тепер всі вони опришкують.

– Королівські офіцери стали опришками!

– Нині завтра й сам король піде в опришки, – жартували люди.

(Далі буде)

СИДИТЬ ПИНТЯ У ТЕМНИЦІ

(Українська народна пісня)

Сидить Пінтя у темниці,
Пише листок на таблиці,
Пише, пише, пописує,
На нянька ся покликує:

«Іди, няню, пожалій ня,
За сто злотих викупи ня!» –
«Як сто злотих маю дати,
Не буду тя сином звати!»

Сидить Пінтя у темниці,
Пише листок на таблиці,
Пише, пише, пописує,
На мамку ся покликує:

«Іди, мамко, пожалій ня,
За сто злотих викупи ня!» –
«Як сто злотих маю дати,
Не буду тя сином звати!»

Сидить Пінтя у темниці,
Пите листок на таблиці,

Пише, пише, пописує,
На брата ся покликує:

«Іди, брате, пожалій ня,
За сто злотих викупи ня!» –
«Як сто злотих маю дати,
Не буду тя братом звати!»

Сидить Пінтя у темниці,
Пише листок на таблиці,
Пише, пише, пописує,
На сестру ся покликує:

«Іди, сестро, пожалій ня,
За сто злотих викупи ня!» –
«Як сто злотих маю дати,
Не буду тя братом звати!»

Сидить Пінтя у темниці,
Пише листок на таблиці,
Пише, пише, пописує,
На милу ся покликує:

«Іди, мила, пожалій ня,
За сто злотих викупи ня!» –
«Хоч би-м, милий, кужіль пряла,
А сто злотих за тя б дала!»

Григор Пінтя та Іза.
Кадр із фільму
«Пінтя» (1976 р.)
режисера Мірчі Молдована,
у головних ролях
Флорін Персік і Марія Плоае

Володимир АНТОФІЙЧУК

ГІРЧИЧНЕ ЗЕРНЯ

Оповіді про основи християнського віровчення

(Продовження з № 343)

ЗІШЕСТЯ СВЯТОГО ДУХА

*І раптом зчинився шум з неба, ніби від
сильного вітру,
і наповнив увесь дім, де вони перебували.
І з'явилися їм розділені язика, мов вогненні,
і спочили по одному на кожному з них.
І сповнилися всі Духом Святим
і почали говорити іншими мовами,
як Дух давав їм промовляти.
Діяння, 2: 2 – 4*

Настала П'ятдесятниця, одне з найбільших річних свят юдеїв, яке відзначалося на честь проголошення Мойсеєвого закону. До Єрусалиму прибула величезна кількість паломників з різних країн, де євреї проживали у багатьох поколіннях, але міцно зберігали духовний зв'язок із землею обітованою.

З нагоди свята апостоли, Матір Божа та інші учні Христа зібралися в одній світлиці. І раптом зчинився

шум з неба, немовби від сильного вітру, і заповнив увесь дім, де вони перебували. І з'явилися їм розділені язика, мов вогненні, і спочили по одному на кожному з них. І сповнилися всі Духом Святим і почали промовляти іншими мовами, яких раніше не знали.

Апостоли відчували приплив надзвичайної радості і наснаги. Очевидно, в їхній уяві постали всі звершення і слова Христові, все, чого Він навчав їх від самого початку. Їм стало зрозумілим те, чого вони не могли збагнути раніше. З цієї миті і до кінця свого життя вони немовби стали новими людьми, розвіявши у своїх душах сумніви і вагання. Їхні серця палали непохитною вірою і пристрасним бажанням проповідувати Євангеліє Христове.

Але в той час, коли апостоли перебували під впливом дії Святого Духа і залишалися ще всі разом у світлиці, народ, що зібрався довкола дому, збентежився. Тоді Петро та всі інші апостоли вийшли до народу і виголосили свою першу проповідь про розп'ятого і воскреслого Ісуса Христа. Вони почали говорити на мовах тих паломників, котрі заповнили Єрусалим, хоч ніколи не вивчали тих мов. Це сильно вразило і здивувало слухачів, і вони запитували один одного:

– Чи не всі ці, що говорять, галілеяни? Як же ми чуємо кожен свою рідну мову, в якій народилися?

Тоді апостол Петро промовив до зібрання:

– Мужі юдейські і всі жителі Єрусалиму! Вислухайте слова мої. Це те, що провіщав пророк Іоїль: «І на рабів Моїх і на рабинь Моїх у ті дні виллю від духа Мого і будуть пророкувати». Ісуса Назорея, мужа, засвідченого вам від Бога силами, чудесами і знаменнями, які Бог створив через нього серед вас, ви взяли і, прибивши цвяхами руками беззаконних, убили. Але Бог воскресив його, розірвавши пута смерті.

Зішестя святого духа на апостолів. фреска Михайла Врубель у Церкві Святих Кирила та Афанасія Александрійських у Києві

І, покликаючись на свідчення пророків Іоїля і Давида, натхненним словом апостол Петро закликав усіх до віри у Христа, як Сина Божого і Спасителя, розп'ятого і воскреслого із мертвих. Багато із слухачів були вражені почутим і збентежені питанням: «Що нам робити?». Апостол Петро відповів їм:

– Покайтеся й охрестіться в ім'я Ісуса Христа для прощення гріхів, і ви отримаєте дар Святого Духа.

Тоді близько трьох тисяч людей охрестилися. І з того великого дня навіки утвердилася Церква Христова.

Зішестя Святого Духа на апостолів – як одне з найбільших християнських свят – відзначається на п'ятдесятний день після Великодня і тому його називають **П'ятдесятницею** або **Днем Трійці**. З цього дня світові розкрилася вся дія Пресвятої Трійці, і люди навчилися поклонятися і прославляти три особи єдиного Бога: Отця, Сина і Святого Духа. На це свято храми й оселі прикрашають зеленню, а під час Богослужіння стоять із квітами, що підкреслює нашу радість і вдячність Богові за те, що Він Своїм Святим і Животворящим Духом оновив людей, через хрещення народив їх для нового життя. Тому його називають ще Зеленими святами. Наступний день після Трійці іменується Днем Святого Духа.

ВОСЬМИЙ ЧЛЕН СИМВОЛУ ВІРИ (Вірую)

***І в Духа Святого, Господа Животворящого,
що від Отця і Сина ісходить,
що з Отцем і Сином рівнопоклоняємий і
рівнославимий,
що говорив через пророків.***

Дух Святий – третя особа Пресвятої Трійці. Тобто Дух Святий – такий же істинний Бог, як Отець і Син. Тому Символ віри підказує нам, що Він з Отцем і Сином рівнославимий, тобто Йому належить та сама слава, та сама честь і те саме поклоніння, які ми віддаємо і Отцеві, і Синові. Важливо усвідомити, що Дух Святий – податель життя, животворящий. Бо все, що народжується та існує, отримує життєву силу завдяки благодаті Святого Духа.

Дух Святий – наш Утішитель. Його у п'ятдесятний день після свого воскресіння Ісус Христос зіслав на

Богдан Ясинський. Трійця (Старозаповітна). 2013

апостолів. Він також посилає Його нам. Божий Дух вводить людину у спілкування із Сином і Святим Духом, визволяє людину з її гріховного стану і націлює на спілкування із Пресвятою Трійцею.

Дух Святий освячує людину. Він наділяє її певними рисами, які уподібнюють її до святості самого Бога. Тими прикметами ми часто називаємо дари Святого Духа: мудрість, розум, знання, побожність та ін. Дух Святий подається нам як дар божественної любові, але своїми гріхами ми можемо обмежити дію Святого Духа щодо себе, а то й остаточно вигнати його благодать зі свого життя і серця.

Ісус Христос назвав Дух Святий Духом Істини. При цьому він застерігає нас від найбільшого гріха супроти Святого Духа: «Усякий гріх і хула простяться людям, але на Духа хула не проститься людям. І коли хто скаже слово на Сина Людського, проститься йому, якщо ж хто скаже на Духа Святого, не проститься йому ні в цьому житті, ні в майбутньому» (Матей, 12: 31 – 32).

Дух Святий при хрещенні Господа нашого Ісуса Христа відкрився людям в образі голуба, а в день П'ятдесятниці він зійшов на апостолів у вигляді вогняних язиків.

(Далі буде)

*Благослови, мій Боже, Україну,
З'єднай водно всі київські церкви,
Завмерлу нашу мову оживи,
Козацьку славу підніми із тліну.*

*Я смерть свою молитвою зустріну,
Вклонюсь Тобі з-під каменя й трави,
Але не дай, щоб служники Москви
Знов обернули край мій на руїну!*

Дмитро ПАВЛИЧКО

